

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Hospodaření s odpady

Praktický průvodce a rádce úředníka

Zpracováno v rámci projektu

„Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125

Ministerstvo vnitra České republiky

Praha, 2023

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Zpracováno v rámci projektu „Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125. Projekt je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Evropského sociálního fondu.

Vydalo Ministerstvo vnitra v roce 2023.

ISBN: 978-80-7616-186-3 (PDF)

OBSAH

ÚVOD	5
1. PRÁVNÍ PŘEDPISY	6
1.1 Unijní právo.....	6
1.2 Zákony.....	7
1.3 Podzákoné předpisy.....	7
1.4 Metodické pokyny.....	8
2. Zákon o odpadech	9
2.1 Předmět úpravy a působnost zákona o odpadech	9
2.1.1 Předmět úpravy	9
2.1.2 Působnost zákona.....	9
2.2 Hierarchie odpadového hospodářství a předcházení vzniku odpadů.....	10
2.3 Odpad, vedlejší produkt a ukončení odpadového režimu	11
2.3.1 Odpad	11
2.3.2 Vedlejší produkt	11
2.3.3 Ukončení odpadového režimu	11
2.4 Vymezení některých dalších pojmů	13
2.5 Povinnosti při nakládání s odpady	14
2.5.1 Subjekty, na něž se vztahují povinnosti při nakládání s odpady – každý, původce, provozovatel.....	14
2.5.2 Obecné povinnosti při nakládání s odpady	16
2.5.3 Povinnosti původce	16
2.5.4 Povinnosti provozovatele zařízení.....	17
2.5.5 Školní sběr	18
2.5.6 Jednotlivé způsoby nakládání s odpady	19
2.6 Nakládání s vybranými druhy odpadu	23
2.6.1 Nebezpečný odpad	23
2.6.2 Biologicky rozložitelný odpad.....	24
2.6.3 Kaly a sedimenty.....	26
2.6.4 Odpady ze zdravotní a veterinární péče, odpad léčiv z domácností.....	27
2.6.5 Další vybrané odpady	27
2.7 Nakládání s komunálním odpadem a dalšími odpady v obecním systému	29
2.7.1 Povinnosti osob při nakládání s komunálním odpadem	29
2.7.2 Obecní systém	30

2.7.3	Poplatky za komunální odpad	30
2.7.4	Komunitní kompostování	32
2.8	Průběžná evidence	33
2.9	Ohlašování	34
2.10	Plány odpadového hospodářství.....	35
2.11	Poplatek za ukládání odpadů na skládku.....	35
2.12	Výkon státní správy	37
2.12.1	Přestupky a opatření k nápravě	37
2.12.2	Orgány vykonávající státní správu.....	38
3.	ZÁKON O VÝROBCÍCH S UKONČENOU ŽIVOTNOSTÍ	41
3.1	Působnost zákona	41
3.2	Vymezení základních pojmů	41
3.3	Struktura zákona	42
3.3.1	Obecná část zákona.....	42
3.3.2	Zvláštní část zákona.....	42
3.4	Výkon státní správy	50
4.	ZÁKON O OBALECH.....	51
4.1	Působnost zákona a základní definice	51
4.2	Základní povinnosti	51
4.3	Opakovaně použitelné obaly, vratné obaly a vratné zálohované obaly	52
4.4	Zpětný odběr odpadů z obalů a využití odpadů z obalů	53
4.5	Autorizovaná obalová společnost.....	53
4.6	Seznam osob	53
4.7	Výkon státní správy	54

ÚVOD

Cílem publikace je poskytnout přehledně základní informace o právní úpravě odpadového hospodářství, nakládání s výrobky s ukončenou životností a nakládání s obaly.

Publikace může pomoci například úředníkům obcí, krajů a hlavního města Prahy, kteří se připravují na složení zkoušky zvláštní odborné způsobilosti pro výkon správních činností v oblasti hospodaření s odpady.

Publikaci mohou rovněž využít i ti, kteří sice zkoušku odborné způsobilosti již složenu mají, ale agendu již delší dobu nevykonávali a potřebují si znalosti v uvedené oblasti osvěžit. Zároveň může být zdrojem informací i pro úředníky zabývajícími se souvisejícími agendami v ochraně životního prostředí apod.

1. PRÁVNÍ PŘEDPISY

Právní úprava odpadového hospodářství se vyvíjela od roku 1992. Od roku 2021 jsou v platnosti nové zákony, upravující předmětnou oblast. Došlo k oddělení úpravy, která se týká výlučně nakládání s odpady a úpravy, která se týká výrobků s ukončenou životností. Samostatným předpisem je řešena i oblast nakládání s obaly a s odpady z obalů. V roce 2022 byly přijaty nové zákony, které upravují omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí.

Samostatným předpisem, který se úzce dotýká problematiky komunálních odpadů a je jím upraven poplatek za komunální odpad, je zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, v platném znění. Gestorem zákona o místních poplatcích je Ministerstvo financí. Ministerstvo vnitra ze zákona pouze dozoruje a nabízí metodickou pomoc obcím při jeho aplikaci.

Procesní postupy orgánů státní správy v odpadovém hospodářství jsou upraveny jak správním řádem (zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění), tak i kontrolním řádem (zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole, v platném znění) a zákonem o odpovědnosti za přestupky (zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení v nich, v platném znění).

V následující části je uveden seznam právních předpisů upravujících oblast odpadového hospodářství s plným názvem a číslem, pod nímž byly publikovány ve Sbírce zákonů.

Metodické pokyny nejsou právním předpisem, správní úřady však v rámci své činnosti mohou s těmito metodickými pokyny pracovat, a proto byly zařazeny do zmíněného přehledu.

1.1 Unijní právo

Výčet unijních předpisů není vyčerpávající. Níže jsou zmíněny pouze nejdůležitější právní předpisy:

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic,
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 ze dne 14. června 2006 o přepravě odpadů,
- Směrnice Rady 1999/31/ES ze dne 26. dubna 1999 o skládkách odpadů,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/75/EU ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrování prevence a omezování znečištění),
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnice Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES.

1.2 Zákony

- Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 243/2022 Sb., o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 244/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

1.3 Podzákoné předpisy

- Vyhláška č. 8/2021 Sb., o Katalogu odpadů a posuzování vlastností odpadů (Katalog odpadů), ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 30/2021 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obalech, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 345/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s vozidly s ukončenou životností, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 16/2022 Sb., o podrobnostech nakládání s některými výrobky s ukončenou životností, ve znění pozdějších předpisů,
- Nařízení vlády č. 111/2002 Sb., kterým se stanoví výše zálohy pro vybrané druhy vratných zálohovaných obalů, ve znění pozdějších předpisů,
- Vyhláška č. 116/2002 Sb., o způsobu označování vratných zálohovaných obalů, ve znění pozdějších předpisů.

1.4 Metodické pokyny

Metodické dokumenty představují metodická doporučení a metodické pokyny. Jejich úkolem je doporučit způsob postupu při aplikaci některých ustanovení zákona v praxi, případně zajistit jednotný postup orgánů státní správy v určité oblasti odpadového hospodářství. Metodické dokumenty jsou zveřejňovány průběžně na webových stránkách ministerstva [Nová legislativa a metodické pokyny – Ministerstvo životního prostředí \(mzp.cz\)](#).

Kontrolní otázky

1. Vyjmenujte základní právní předpisy na úseku odpadového hospodářství?
2. Jaké unijní předpisy mají stejnou právní sílu jako je např. zákon o odpadech?
3. Jakým předpisem, resp. s jakou právní silou je možné ukládat povinnosti?

2. ZÁKON O ODPADECH

2.1 Předmět úpravy a působnost zákona o odpadech

2.1.1 Předmět úpravy

Předmětem úpravy je ochrana životního prostředí a zdraví lidí a trvale udržitelné využívání přírodních zdrojů předcházením vzniku odpadů a nakládáním s nimi v souladu s hierarchií odpadového hospodářství tak, aby bylo dosaženo cílů odpadového hospodářství co do procentuálního stanovení úrovně přípravy k opětovnému použití a úroveň recyklace komunálních odpadů a byl umožněn přechod k oběhovému hospodářství.

2.1.2 Působnost zákona

Působnost zákona o odpadech stanovuje, na které komodity, jež by mohly být odpadem, se zákon nevztahuje vůbec, tedy jsou z působnosti zákona zcela vyjmuty, a komodity, na které se zákon o odpadech vztahuje pouze částečně, subsidiárně. Subsidiárně v těchto případech znamená, že zákon o odpadech nebo jeho jednotlivá ustanovení se použijí tehdy, nestanoví-li zvláštní zákon jiný postup.

Zákon stanoví v § 2 odst. 1 taxativní seznam komodit, které jsou z působnosti zákona zcela vyjmuty. Jedná se například o:

- emise látek znečišťující ovzduší,
- radioaktivní odpady,
- výbušniny, střelivo a munici,
- exkrementy, slámu a jiné přírodní látky ze zemědělské výroby nebo lesnictví za dále stanovených podmínek,
- nekontaminovanou zeminu a jiný přírodní materiál vytěžený během stavební činnosti, pokud je zajištěno, že materiál bude použit ve svém přirozeném stavu pro účely stavby na místě, na kterém byl vytěžen,
- sedimenty přemisťované v rámci povrchových vod, pokud nemají některou z nebezpečných vlastností,
- půdu in situ, včetně nevytěžené kontaminované zeminy a staveb spojených se zemí pevným základem.

V § 2 odst. 2 zákona jsou vyjmenovány komodity, na které se vztahuje zákon subsidiárně:

- odpadní vody,
- těžební odpad,
- léčiva, návykové látky, přípravky obsahující návykové látky a prekursory drog,
- mrtvá těla zvířat za dále stanovených podmínek,
- vedlejší produkty živočišného původu a získané produkty za dále stanovených podmínek,
- látky, které jsou určeny k použití jako krmné suroviny za dále stanovených podmínek,
- výrobky s ukončenou životností.

2.2 Hierarchie odpadového hospodářství a předcházení vzniku odpadů

Hierarchie odpadového hospodářství vyjadřuje prioritu jednotlivých způsobů nakládání a činností z hlediska ochrany životního prostředí. Všechna ustanovení zákona musí být aplikována a vykládána v souladu se stanovenou hierarchií.

Podle hierarchie je prioritou předcházení vzniku odpadu. Následuje příprava k opětovnému použití, recyklace, jiné využití včetně využití energetického, a teprve následně, pokud již není jiná možnost zhodnocení odpadu, přichází na řadu odstranění.

Zákon upravuje i možnost odklonění od této zásady, a to pouze ve výjimečných případech, kdy je to při zohlednění celkových dopadů životního cyklu výrobků a materiálů vhodné s ohledem na nejlepší výsledek z hlediska ochrany životního prostředí a zdraví lidí.

Předcházení vzniku odpadů je obecná povinnost. Úzce s ní souvisí povinnosti výrobců postupovat již při výrobě produktu tak, aby na konci jeho životnosti byl minimální vznik nevyužitelných odpadů.

Kompostování biologicky rozložitelného materiálu je možnost, jak předcházet vzniku odpadů. Každý může kompostovat biologicky rozložitelný materiál, který vzniká při jeho činnosti, pokud vzniklý kompost použije v rámci své činnosti nebo jej dál předá v souladu se zákonem o hnojivech.

Dalším zákonem upravenou možností předcházení vzniku odpadů je případ, kdy dojde k předání movité věci k opětovnému využití, což může být jak prodej použitého zboží, tak charitativní darování.

Zákon rovněž upravuje možnost, aby se věc, kterou občan odložil na místo k tomu určené, nestala odpadem, pokud byla předána k opětovnému použití např. prostřednictvím tzv. re-use center.

2.3 Odpad, vedlejší produkt a ukončení odpadového režimu

2.3.1 Odpad

Odpadem je každá movitá věc, které se osoba zbavuje, má úmysl nebo povinnost se jí zbavit. Úmysl se věci zbavit zákon předpokládá (presumuje) v případech, kdy danou věc není možné používat k jejímu původnímu účelu. Jedná se však o vyvratitelnou právní domněnku, a tak v pochybnostech nastupuje kompetence krajského úřadu podle § 4 odst. 4 zákona vydat rozhodnutí v pochybnostech. Rozhodnutí se vydává na žádost vlastníka movité věci, případně z moci úřední. Tímto rozhodnutím krajský úřad určí, zda daná věc je skutečně odpadem nebo zda jsou dány důvody pro to, že nenaplnuje znaky odpadu ve smyslu zákonné definice.

Osoba má povinnost se věci zbavit, pokud jí nepoužívá, není možné ji používat k původnímu účelu a věc ohrožuje životní prostředí. Dále pokud byla věc vyřazena nebo stažena na základě jiného právního předpisu nebo pokud vznikla při výrobě, ale není vedlejším produktem.

2.3.2 Vedlejší produkt

Zákon obsahuje úpravu vedlejšího produktu. Základním předpokladem pro to, aby movitá věc mohla být označena jako vedlejší produkt je, že věc vznikla při výrobě, jejímž prvotním cílem není výroba nebo získání této věci, přičemž musí být splněny další zákonné požadavky:

- věc vznikla jako nedílná součást výroby,
- její další využití je zajištěno,
- její další využití je možné bez dalšího zpracování způsobem jiným, než je běžná výrobní praxe,
- její další využití je v souladu s jinými právními předpisy nebo přímo použitelnými předpisy EU.

Pokud jsou prováděcím předpisem nebo přímo použitelným předpisem EU stanovena konkrétní kritéria pro konkrétní komoditu, musí být jejich splnění ověřeno vzorkováním nebo zkoušením a musí být vypracována průvodní dokumentace. Průvodní dokumentace je následně předávána spolu s vedlejším produktem každému dalšímu držiteli vedlejšího produktu.

2.3.3 Ukončení odpadového režimu

Zákon o odpadech vymezuje čtyři způsoby, jak může odpad přestat být odpadem:

1. Odpad, který byl předmětem recyklace nebo jiného využití, je současně vymezený v přímo použitelném předpisu Evropské unie (dále EU) nebo v prováděcí vyhlášce a splňuje kritéria stanovená těmito předpisy (např. Nařízení Rady (EU) č. 333/2011 ze dne 31. března 2011, kterým se stanoví kritéria vymežující, kdy určité typy kovového

šrotu přestávají být odpadem). Dále splňuje další technické požadavky pro konkrétní účely použití, požadavky jiných právních předpisů a pro tento odpad byla zpracována průvodní dokumentace.

2. U odpadu, pro který nejsou stanovena doplňující kritéria jako v případě uvedeném v bodě 1. a odpad byl předmětem některého ze způsobu využití, je ukončení odpadového režimu možné na základě povolení uděleného krajským úřadem. Z možnosti získat takové povolení jsou vyloučeny jak odpady ad bod 1., tak odpady určené k dalšímu zpracování způsobem, pro který jsou stanoveny zvláštní technické požadavky a kritéria. Jedná se např. o tepelné zpracování odpadů a využívání odpadů na povrchu terénu (tj. zasypávání).

Povolení vydává krajský úřad na žádost spolu s povolením provozu zařízení k využívání odpadů. Provozovatel zařízení musí splnit zákonná kritéria pro ukončení odpadového režimu a navrhnout kritéria, která bude muset výrobek a proces jeho výroby splnit, a předložit je k žádosti o vyjádření Ministerstvu průmyslu a obchodu a k vydání závazného stanoviska Krajské hygienické stanice.

3. Odpad, který byl připraven k opětovnému použití, přestane být odpadem v okamžiku dokončení takové přípravy. Věc splňuje požadavky předpisů pro daný výrobek a zároveň je pro výrobek zpracována průvodní dokumentace.
4. Odpad přestane být odpadem v okamžiku zapracování do výrobku v zařízení, která jsou vyjmenovaná v příloze č. 4 zákona, bod 1 až 3. Jedná se o zařízení, která vyrábějí finální výrobky v podobě skla, kovů a papíru a využívají odpady náhradou za vstupní suroviny.

Subjekty, které předávají movitou věc, která přestala být odpadem, předávají tuto věc s průvodní dokumentací, kromě způsobu ad bod 4.

Provozovatel zařízení určeného k nakládání s odpady, ve kterém přestávají být movité věci odpadem, je povinen vést evidenci těchto věcí do okamžiku zahájení přepravy z tohoto zařízení.

Kontrolní otázky

1. Co znamená hierarchie v odpadovém hospodářství?
2. Vyjmenujte některé praktické příklady z uplatňování předcházení vzniku odpadů.
3. Jaký dokument musí provázet movitou věc, u které došlo k ukončení odpadového režimu?

2.4 Vymezení některých dalších pojmů

V § 11 jsou vymezeny základní pojmy, které používá zákon ve svém textu. Většina definovaných pojmů si zachovává stejný význam jako v dosavadním zákoně o odpadech. Některé ze známých pojmů jsou ale nově vymezeny, některé jsou definovány nově. Mezi tyto pojmy patří např.:

- **Soustředování odpadu** je jakékoliv umístění odpadu na jakékoliv místo v časovém horizontu. Tento pojem se vykládá velice široce, zahrnuje prvotní třídění a dočasné uložení odpadu. Dočasnost je součástí definice, protože uložení odpadů po předem definovanou dobu je definiční součástí dalších pojmů.
- **Oddělené soustředování odpadu** je soustředování odpadů, v rámci kterého jsou jednotlivé odpady roztríděné podle druhu, kategorie a materiálů s cílem usnadnit následující zpracování.
- **Shromažďování odpadu** je soustředování odpadů v místě jejich vzniku na omezenou dobu – nesmí přesáhnout jeden rok. V zařízení ke sběru odpadů je shromažďování omezeno na dobu devíti měsíců. Za shromažďování se označuje i případ, kdy odpady vzniknou na jednom místě mimo provozovnu v množství maximálně 20 tun a jsou neprodleně převezeny do provozovny původce.
- **Energetické využití** je každý případ, kdy je spálením odpadu získáno více energie, než se na toto spálení spotřebuje s výjimkou spalování komunálního odpadu, které musí nadále plnit energetickou účinnost podle zákona.
- **Zasypávání** je způsob využití, při kterém je vhodný ostatní odpad použit pro účely rekultivace vytěžených oblastí nebo pro technické účely při terénních úpravách.

Správné pochopení pojmů v zákoně je zárukou správné aplikace zákona v praxi, a proto je nutné jim věnovat při studiu zákona a dalších souvisejících předpisů náležitou pozornost.

Kontrolní otázky

1. Vysvětlete pojem odpad, komunální odpad a nebezpečný odpad.
2. Vysvětlete rozdíl mezi recyklací a energetickým využitím odpadů.

2.5 Povinnosti při nakládání s odpady

2.5.1 Subjekty, na něž se vztahují povinnosti při nakládání s odpady – každý, původce, provozovatel

Zákon o odpadech stanoví v § 13 povinnosti každému – „každý je povinen“. Povinnosti se vztahují na všechny osoby, které produkuje odpad nebo s ním nakládají. Pokud se některé povinnosti vztahují na nepodnikající fyzickou osobu, která je původcem odpadu, vztahují se na ní pouze ty povinnosti, u kterých je to v zákoně výslovně uvedeno.

Dalším povinným subjektem může být původce. Zákon rozlišuje tři „typy“ původců. Původcem odpadů je jednak každý, při jehož činnosti vzniká odpad, dále pak právnická nebo podnikající fyzická osoba, která provádí úpravu odpadu nebo jiné činnosti, jejichž výsledkem je změna povahy nebo složení odpadu, a nakonec obec od okamžiku, kdy osoba odloží odpad na místo k tomu určené obcí.

Provozovatelem zařízení je ten, kdo provozuje zařízení povolené krajským úřadem – zařízení ke skladování, sběru, úpravě, využití nebo odstranění odpadu, dále pak provozovatel zařízení k využití nebo skladování odpadů vymezeného v příloze č. 4 zákona a provozovaného na základě této zákonné výjimky, a nakonec provozovatel malého zařízení.

2.5.1.1 Povolení provozu zařízení

Povolení provozu zařízení se vydává pro typy činností, které jsou vymezené v Katalogu činností v příloze č. 2 zákona. Žádost podává provozovatel zařízení, součástí žádosti je provozní řád zařízení.

Náležitosti podávané žádosti a provozního řádu stanoví zákon příloze č. 3 zákona. Přílohy podané žádosti tvoří vyjádření a závazná stanoviska dotčených orgánů; jedná se o závazné stanovisko krajské hygienické stanice z hlediska dopadů na lidské zdraví a zdravotních rizik. Krajský úřad postupuje po podání žádosti podle správního řádu a vede řízení, ve kterém jsou účastníky řízení v pozici žadatele obec, na jejímž území má být zařízení provozováno, popř. obec, jejíž životní prostředí může být provozem takového zařízení přímo dotčeno. Ve svém rozhodnutí může krajský úřad stanovit podmínky pro zajištění dostatečné ochrany životního prostředí nebo zdraví lidí.

Povolení provozu zařízení je spjaté s povolením zařízení podle stavebního zákona.

S ohledem na investice do zařízení vydávají krajské úřady povolení na dobu neurčitou, s výjimkou mobilních zařízení, ta jsou povolována na dobu určitou, maximálně 5 let. Povolení na dobu neurčitou je doplněno pravidelnou revizí povolení. Revizi povolení je povinen provést provozovatel zařízení do šesti let od vydání povolení nebo jeho poslední změny. Účelem provedení revize je uvedení povolení do souladu s platným právem. Požadavky na revizi jsou rovněž uvedeny v příloze č. 3 zákona. Provozovatel předkládá krajskému úřadu zprávu o revizi,

kterou následně krajský úřad schvaluje, pokud nejsou dány důvody ke změně povolení provozu zařízení, jinak vyzve provozovatele k doplnění žádosti o změnu povolení provozu zařízení.

Práva a povinnosti z povolení provozu zařízení přecházejí na právního nástupce provozovatele, který oznámí takový přechod ve lhůtě do 30 dní ode dne účinnosti přechodu práv a povinností a ve stejné lhůtě požádá o změnu povolení spolu s upraveným provozním řádem.

Zákon rovněž stanoví důvody pro změnu, zrušení a zánik povolení provozu zařízení. Z moci úřední může krajský úřad mimo jiné povolení zrušit, pokud provozovatel opakovaně poruší povinnosti dané zákonem nebo rozhodnutím a také z důvodu opakovaného porušení povinností kontrolované osoby podle kontrolního řádu.

2.5.1.2 Povolení k obchodování s odpady

Povolení k obchodování vydává krajský úřad pouze právnické nebo fyzické podnikající osobě, která má sídlo nebo odštěpný závod na území České republiky, na základě její žádosti. Náležitosti žádosti stanoví příloha č. 3 zákona. Povolení se vydává na dobu určitou, nejdéle na dobu 6 let s možností jeho prodloužení. Obchodník se stává vlastníkem obchodovaných odpadů v okamžiku zahájení přepravy těchto odpadů, kdy musí mít zajištěno převzetí odpadů písemnou smlouvou. Předmětem obchodování mohou být pouze odpady, za které obchodník poskytuje osobě, která mu odpad předala, úplatu.

Obchodník s platným povolením je osobou, která je oprávněná převzít odpad a každý subjekt, který odpad má, ho může předat právě obchodníkovi s povolením pro daný druh a kategorii odpadu.

Obchodník může s odpadem pouze obchodovat a přepravovat jej.

Kontrolní otázky

1. Kdo je původcem odpadu při činnosti více osob nebo při činnosti prováděné na základě smlouvy pro vlastníka věci, ze které se stane odpad?
2. Kdo je účastníkem řízení o povolení provozu zařízení?
3. V jakém časovém období musí provozovatel provést revizi povolení k provozu zařízení?

2.5.2 Obecné povinnosti při nakládání s odpady

Každý je podle § 13 zákona povinen:

- Nakládat s odpadem pouze způsobem stanoveným tímto zákonem a jinými právními předpisy.
- Nakládat s odpadem pouze v určeném zařízení pro nakládání s odpady, s výjimkou shromažďování odpadů u původce, přepravy odpadu, obchodování s odpadem a nakládání se vzorky v rámci zkoušení odpadů.
- Soustřeďovat odpady odděleně.
- Nakládat s odpadem tak, aby byl zabezpečen před odcizením, únikem nebo znehodnocením.
- Odpad předat pouze do zařízení určeného pro nakládání s daným odpadem, případně obchodníkovi a na místo určené obcí. Pro předání odpadu je rozhodným okamžikem provedení přejímky odpadu do zařízení.
- Odpad mohou převzít pouze provozovatelé zařízení, obchodník, a dále za stanovených podmínek obec a škola.

Mezi obecné povinnosti lze zařadit i povinnost vlastníka předat nezákonně soustředěný odpad do příslušného zařízení k nakládání s odpady.

2.5.3 Povinnosti původce

Původce odpadu je podle § 15 povinen:

- Zařadit odpad podle druhu a kategorie a nakládat s ním podle skutečných vlastností.
- Mít zajištěno převzetí běžně produkovaného množství komunálního, stavebního a demoličního odpadu písemnou smlouvou před jejich vznikem.
- Prokázat předání odpadu v odpovídajícím množství oprávněné osobě.
- Předávat informace o odpadu a své osobě spolu s odpadem provozovateli zařízení nebo obchodníkovi, případně při odstranění na skládce nebo použití k zasypávání předat s odpadem základní popis odpadu.
- Při provádění, odstraňování nebo údržbě stavby dodržet postup pro nakládání s vybouranými stavebními materiály.
- Společně s ukončením činnosti v provozovně předat všechny vzniklé odpady do zařízení určeného k nakládání s odpady; povinnost přechází na vlastníka nemovitosti, kde byla provozovna původce.

2.5.4 Povinnosti provozovatele zařízení

Povinnosti provozovatele nastupují v okamžiku převzetí odpadu do zařízení. V tomto okamžiku dochází rovněž k přechodu vlastnictví tohoto odpadu. Součástí převzetí odpadu do zařízení je i předání potvrzení ze strany provozovatele zařízení osobě, která odpad předává. Zákon umožňuje, aby se provozovatel zařízení stal vlastníkem odpadu již při nakládce odpadu, okamžik přechodu je navázán na provedení úkonů souvisejících s převzetím odpadů do zařízení. Od tohoto okamžiku má provozovatel zařízení k odpadu všechny povinnosti provozovatele podle zákona.

Mezi „základní“ povinnosti provozovatele zařízení patří:

- Provozovat zařízení v souladu s vydaným povolením.
- Dodržovat postup při převzetí odpadu – zaznamenání údajů o předávající osobě a odpadu, zvážení odpadu a provedení vizuální kontroly, ověření zařazení odpadu; v případě odpadu převzatého od fyzické osoby nepodnikající odpad zařadit podle druhu a kategorie. Pokud není provozovatel oprávněn k převzetí daného odpadu, jeho převzetí odmítnout.
- Při převzetí vydat potvrzení o množství, druhu a kategorii předaného odpadu.
- Předat dalšímu provozovateli nebo obchodníkovi s každou jednorázovou dodávkou nebo první z řady opakovaných dodávek údaje o zařízení, údaje o odpadu, případně základní popis odpadu a informace o kritických ukazatelích.
- Oznámit bez zbytečného odkladu krajskému úřadu a krajské hygienické stanici nepříznivé vlivy nakládání s odpadem.
- Zveřejnit seznam druhů odpadů, které smí být do zařízení přijaty.
- V případě mobilního zařízení k využití odpadů písemně oznámit provoz zařízení před jeho zahájením příslušnému krajskému úřadu, krajské hygienické stanici a obecnímu úřadu obce, na jejímž území bude zařízení provozováno.
- Vést provozní deník.
- V případě, že přebírá do zařízení odpady od fyzických osob, oznámit příslušné obci do 15. ledna příslušného roku druh a množství převzatých odpadů.

I pro provozovatele zařízení platí povinnost zajistit předání odpadů do jiného zařízení v případě ukončení provozu. Povinnost je analogická s povinností původce odpadů. Odpady musí být ze zařízení předány před ukončením provozu a zrušením povolení provozu zařízení, jinak by se jednalo o nakládání s odpadem mimo zařízení určené k nakládání s odpadem.

Přísnější úprava je dána pro vybrané kovové odpady stanovené vyhláškou, kdy provozovatelé všech zařízení, ve kterých jsou odpady přebírány od původců včetně fyzických osob musí:

- Zaznamenávat údaje o fyzické osobě, která odpady fyzicky předala do zařízení – za tím účelem je oprávněn vyžadovat k nahlédnutí průkaz totožnosti.
- Vést průběžnou evidenci požadovaných údajů a 5 let ji archivovat.

Nejpřísnější úprava se vztahuje na kovový odpad, který má povahu strojního zařízení, obecně prospěšného zařízení, uměleckého díla nebo pietních a bohoslužebných předmětů nebo jejich částí, u kterých je provozovatel povinen zaznamenat kromě jiného také popis umožňující dodatečnou identifikaci odpadu (např. uvedením písmen, číslic) a nesmí s ním dále nakládat.

Za převzetí takových vybraných kovových odpadů nesmí provozovatel poskytnout úplatu nepodnikajícím fyzickým osobám. Jinak smí za ostatní vybraný kovový odpad poskytnout pouze bezhotovostní úplatu. O takových platbách je povinen vést evidenci.

Provozovatel zařízení, přebírající kovový odpad, má také povinnost monitorovat prostor zařízení kamerovým systémem, záznamy uchovávat po dobu 30 dnů a na vyžádání záznamy poskytnout orgánům provádějícím kontrolu. S tím souvisí povinnost proškolovat všechny pracovníky obsluhy zařízení, o školení poříditi písemný záznam a ten archivovat po dobu 5 let.

2.5.5 Školní sběr

Zákon upravuje možnost sběru recyklovatelných odpadů ve školách. Školy mohou přebírat odpady papíru, platů a kovů z domácností, tedy od nepodnikajících osob.

Soustředování odpadu v rámci školního sběru je jeho shromažďováním, škola má k soustředěnému odpadu povinnosti původce odpadu. Škola se stává jeho vlastníkem, původcem převzatého odpadu je však obec, na jejímž území se škola nachází, a tento odpad zaznamená do své evidence původce. Škola má povinnost ohlásit obci do 15. ledna příslušného roku množství převzatých odpadů za uplynulý rok. Obec má pak povinnost podat roční hlášení o produkci a nakládání s odpady.

Kontrolní otázky

1. Jaké povinnosti se vztahují na nepodnikající fyzickou osobu?
2. Od kterého okamžiku se provozovatel zařízení stává vlastníkem odpadu?
3. Jakou povinnost musí plnit provozovatel mobilního zařízení k využití odpadů, pokud provozuje zařízení na různých místech?

2.5.6 Jednotlivé způsoby nakládání s odpady

2.5.6.1 Soustředování odpadu

Každý je povinen při soustředování odpadů dodržovat technické podmínky, které jsou stanoveny v prováděcí vyhlášce č. 273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů.

Odpady musí být soustředovány odděleně podle druhu a kategorie; zákon umožňuje, aby příslušný orgán státní správy povolil neoddělené soustředování odpadů. V takovém případě je nutné rozlišovat, o jakou kategorii odpadů se jedná. V případě nebezpečných odpadů je možné, aby krajský úřad povolil jejich mísení podle § 72 zákona. V případě ostatních odpadů lze odpady soustřeďovat neodděleně na základě souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, pokud se jedná o shromažďování ostatních odpadů u původce a soustřeďování ostatních odpadů v malém zařízení, a souhlasu krajského úřadu ve všech ostatních případech.

Povolení uděluje úřad na základ žádosti, neodděleně soustřeďovaný odpad se zařazuje jako jeden druh odpadu, přičemž tento druh stanoví úřad ve svém povolení podle druhu odpadu, který tvoří největší část hmotnosti soustřeďeného odpadu u původce.

2.5.6.2 Skladování odpadu

Sklad odpadu musí být provozován jako zařízení určené pro nakládání s odpady, tedy pouze na základě povolení krajského úřadu, případně jako sklad, pro který je udělena výjimka v příloze č. 4 zákona a na základě ohlášení provozu zařízení. Výjimka je nastavena pro skladování vlastních ostatních odpadů původce v množství nejvýše 100 tun a týká se pouze odpadu, který vznikl při činnosti původce. Nevztahuje se na provozovatele zařízení, který se stal původcem odpadu, protože provedl jeho úpravu. Doba skladování se rozlišuje podle způsobu dalšího nakládání s ním. Pokud se jedná o odpad určený k odstraňování, je doba skladování maximálně 1 rok, pokud o odpad určený k využití, je doba skladování 3 roky. V případě, že je nutné odpad skladovat po dobu delší, např. z důvodu neexistence potřebné technologie, pak takové skladování povoluje krajský úřad a sklad musí splňovat speciální technické požadavky, obdobné jako pro skládkování odpadů.

Skladování odpadů musí být povoleno i v situaci, kdy v zařízení ke zpracování odpadů jsou odpady uloženy mimo technologii zpracování déle než 9 měsíců.

2.5.6.3 Sběr odpadu

Sběr odpadu smí provádět pouze provozovatel zařízení. V tomto případě zákon upravuje i mobilní zařízení ke sběru odpadů. Současně jsou však nastaveny přísnější podmínky provozu mobilního zařízení:

- Odpad smí být v mobilním zařízení ke sběru uložen pouze po dobu přepravy, nejdéle po dobu 48 hodin, v případě odpadu ze zdravotnické nebo veterinární péče nebo jiného biologického odpadu nejdéle po dobu 24 hodin.
- Do mobilního zařízení ke sběru smí být přebírány pouze odpady od původce.
- Z mobilního zařízení nesmí být odpady předávány do jiného mobilního zařízení.
- V případě přeshraniční přepravy odpadů nesmí být odpad do mobilního zařízení přijímán ani z něj odeslán.

2.5.6.4 Úprava odpadu

Úpravu odpadů provádí provozovatel zařízení. I v tomto případě zákon připouští možnost mobilního zařízení. Zákon rozlišuje dva typy úpravy odpadu. Jedná se jak o úpravu odpadu před využitím (činnosti jsou vymezeny v příloze č. 5 zákona), tak o úpravu odpadu před odstraněním (činnosti jsou vymezeny v příloze č. 6 zákona).

Důležité je, že na výstupu ze zařízení pro úpravu odpadu jsou vždy odpady, které musí být předány pouze do zařízení určeného pro nakládání s odpady. O úpravu odpadu se nejedná, pokud původce odpadu provádí třídění odpadu nebo změnu objemu odpadu za účelem usnadnění shromažďování nebo přepravy odpadu, které nemusí probíhat v zařízení určeném pro nakládání s odpady.

2.5.6.5 Využití odpadu

Při využití odpadu se jedná o konečné nakládání s odpadem tak, že se odpady stanou součástí povrchu terénu, jsou zapracovány do nového výrobku nebo stavby, přestávají být odpadem, nebo jsou přeměněny na energii. Ze zařízení na využívání odpadů může vystupovat jak upravený odpad, tak výrobek z odpadu.

V zařízení na využívání odpadu může docházet i k přípravě odpadu k opětovnému použití. Výrobek k opětovnému použití musí splnit všechny požadavky ostatních předpisů, které upravují prodej použitého zboží. Věc, která je připravená k opětovnému použití, přestává být odpadem.

Zákon stanoví přísnější režim pro odpady použité k zasypávání. Odpad musí nahrazovat primární materiály, musí být omezen na potřebné množství a smí být využíván pouze odpad technicky vhodný. Odpad musí splňovat i další požadavky pro zajištění ochrany životního prostředí nebo zdraví lidí. Ředění nebo mísení odpadů za účelem splnění limitů pro zasypávání je zakázáno.

2.5.6.6 Energetické využití odpadu

Zákon stanoví podmínky pro to, kdy se spalování odpadu považuje za energetické využití – použitý odpad nepotřebuje po vlastním zapálení ke spalování podpůrné palivo nebo se použije

jako palivo nebo přídatné palivo za zákonem dále stanovených podmínek. Je zakázáno spalovat odděleně soustředované komunální odpady. Výjimkou může být odpad, který vzniká při zpracování takovýchto odpadů a není dále recyklovatelný.

Spalování komunálního odpadu se považuje za energetické využití pouze tehdy, pokud dosahuje vysokého stupně energetické činnosti. Zákon zakazuje předávání odděleně soustředovaného komunálního odpadu k energetickému využití s výjimkou odpadu vznikajícího při jeho zpracování (tzv. výmět).

2.5.6.7 Odstranění odpadu

Odstranění odpadů je možné provádět pouze v zařízení k odstranění odpadu, které je řádně povoleno. Provozovateli takového zařízení může být uloženo, aby v mimořádných případech provedl odstranění odpadů, které je pro zařízení technicky možné. Provozovatel je rovněž povinen v případech nepovolené přeshraniční přepravy odpadů dočasně uskladnit odpady na základě rozhodnutí příslušného úřadu.

Odstranění odpadu může provádět provozovatel povoleného zařízení k odstranění odpadu. Skládka, jako jeden z možných druhů zařízení k odstraňování, se provozuje ve třech fázích, které na sebe bezprostředně navazují. Každá fáze musí být povolena příslušným úřadem.

V první fázi provozu skládky se provádí odstranění odpadu řízeným uložením. Veškeré movité věci uložené na skládku v rámci první fáze provozu jsou odpadem s výjimkou materiálu používaného jako konstrukční prvky skládky. Část odpadů následně může sloužit jako technologický materiál na technické zabezpečení skládky, avšak pouze odpady, které svými technickými parametry uvedenému účelu odpovídají.

Ve druhé fázi provozu skládky se provádí rekultivace a uzavírání skládky. Zde je využíván odpad, který je k tomuto účelu technicky vhodný. Ukončení druhé fáze provozu skládky je ukončením jejího provozu ve smyslu čl. 13 směrnice o skládkách.

Ve třetí fázi provozu se provádí následná péče o skládku. Využívání odpadů v režimu zaspávání pro drobné úpravy rekultivované skládky není součástí provozu skládky. Doba následné péče nesmí být podle zákona kratší než 30 let.

Od 1. ledna 2030 je zakázáno na skládku ukládat odpady podle kritéria výhřevnosti, parametru biologické stability a kritéria recyklovatelnosti. Od 1. ledna 2021 byl zákonem stanoven zákaz ukládání nebezpečných odpadů na skládku, které je možné zpracovat ve spalovně nebezpečného odpadu nebo v zařízení pro materiálové nebo energetické využití.

Zákon stanoví odpady, které nesmí být ukládány na skládku. Stanoví rovněž další povinnosti provozovatele skládky, ke kterým patří zabezpečení peněžních prostředků pro první fázi provozu, vytváření a vedení rezervy na zajištění rekultivace skládky, vedení průběžné evidence uložených odpadů a disponování s dokumenty dokladujícími kvalitu odpadu, vedení průběžné

evidence o množství materiálů, které nejsou odpadem a jsou použité na skládce v rámci první fáze provozu skládky.

Provozovatel skládky je povinen vytvářet rezervu na zajištění rekultivace a následné péče o skládku. Peněžní prostředky, jejichž výše je stanovena zákonem, se ukládají na zvláštní vázaný účet; dispozice s prostředky je možná pouze se souhlasem krajského úřadu. Peněžní prostředky smí být použity opět pouze se souhlasem krajského úřadu na práce související s rekultivací a zajištěním následné péče o skládku.

2.5.6.8 Obchodování s odpady, zprostředkování nakládání s odpady

Obchodování s odpady je nový institut, činnost, která podléhá povolení krajského úřadu. Obchodník může uvedeným způsobem nakládat pouze s odpady, které mají kladnou hodnotu. Za převzatý odpad je povinen poskytnout úplatu.

Obchodník se stává vlastníkem odpadu, odpad smí předat pouze do zařízení k úpravě odpadu nebo zařízení k využití odpadu nebo jinému obchodníkovi, tzn. že povinnosti k odpadu mu vznikají okamžikem zahájení přepravy odpadu z provozovny nebo zařízení, ze kterého odpad přebírá, nebo okamžikem převzetí od jiného obchodníka. Je možné řetězit pouze dva obchodníky.

Zprostředkování nakládání s odpady je činnost, která sice nepodléhá povolení od krajského úřadu, ale uvedená činnost musí být krajskému úřadu ohlášená. Smlouvou o zprostředkování nakládání s odpady zmocňuje původce odpadu zprostředkovatele, aby jeho jménem zajistil předání odpadu do příslušného zařízení, se kterým bude mít zprostředkovatel uzavřenu smlouvu. Původce odpadu je vlastníkem odpadu do okamžiku jeho předání do zařízení. Zprostředkovatel se neuvádí v průběžné evidenci, v hlášení ani v ohlašovacím listu pro přepravu nebezpečných odpadů.

2.5.6.9 Přeprava odpadů

Přepravu odpadů můžeme rozdělit na přepravu vnitrostátní a přeshraniční.

Při vnitrostátní přepravě zákon stanoví povinnosti podnikatelským subjektům, které jsou zúčastněné na přepravě, resp. odpad přepravují. Povinnosti se týkají dispozice s doklady, jimiž je přeprava odpadů doprovázena, ohlášení přepravy, označení motorového vozidla apod. Zákon jednoznačně stanoví i dobu, po kterou mohou být odpady po území České republiky přepravovány. S ohledem na vyšší rizika, která jsou s těmito odpady spojená, zákon omezuje přepravu odpadů ze zdravotnické nebo veterinární péče a biologických odpadů na 24 hodin. U jiných odpadů nesmí doba přepravy přesáhnout 48 hodin.

Přeshraniční přeprava odpadů je regulována kromě zákona rovněž Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 ze dne 14. června 2006 o přepravě odpadů. Pro přeshraniční přepravu odpadů platí zásada blízkosti, priority využití a soběstačnosti. Přeprava odpadů do České republiky za účelem jejich odstranění je až na výjimky zakázána.

Přeprava odpadů za účelem energetického využití ve spalovně komunálního odpadu je zakázána, pokud by v důsledku uvedené přepravy musel být odpad vzniklý v České republice např. odstraněn na skládce. Principiálně není přeprava odpadů za účelem využití zakázána.

Řízení o přeshraniční přepravě odpadů se věcně i procesně řídí jednak citovaným nařízením, jednak správním řádem, který se ovšem použije jen podpůrně. Specifika obsahuje zákon o odpadech. Ministerstvo životního prostředí na základě oznámení o přeshraniční přepravě rozhodne o vydání souhlasu nebo o vznesení námítky, pokud nastanou zákonem stanovené důvody.

Nově zákon upravuje působnost krajského úřadu zajistit v naléhavém případě bezpečné uskladnění odpadů z nedokončené nebo nedovolené přepravy.

Kontrolní otázky

1. Které orgány státní správy jsou příslušné k vydání povolení k upuštění od odděleného soustředování odpadů?
2. Může skladování odpadů probíhat v mobilním zařízení?
3. Jak dlouho může být v zařízení ke sběru odpadů uložen odpad?
4. Jaký je rozdíl mezi využíváním odpadů, kde dojde k jejich konečnému využití a využíváním odpadů určených k jejich přípravě k opětovnému použití?
5. V kolika fázích se provozuje skládka odpadů?

2.6 Nakládání s vybranými druhy odpadu

2.6.1 Nebezpečný odpad

Odpad se zařazuje do kategorie nebezpečný, pokud vykazuje alespoň jednu z nebezpečných vlastností HP 1 až HP 15 podle přímo použitelného Nařízení Komise (EU) č. 1357/2014 ze dne 18. prosince 2014, kterým se nahrazuje příloha č. III směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES o odpadech a zrušení některých směrnic. Nebezpečný je i odpad, kterému je v Katalogu odpadů přiřazena kategorie nebezpečný nebo odpad, který je smísen s odpadem nebezpečným nebo je jím znečištěn.

Při balení nebezpečných odpadů se postupuje obdobně jako při balení chemických látek a směsí a nebezpečných věcí (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnic 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006).

Nebezpečné odpady musí původce a provozovatel zařízení označit písemně způsobem a v rozsahu stanoveném vyhláškou ministerstva a výstražným symbolem nebezpečnosti podle Nařízení a v případě nebezpečné vlastnosti HP 9 Infekční se označuje výstražným symbolem stanoveným vyhláškou č. 273/2021 Sb.

Původce odpadu a provozovatel zařízení jsou povinni zpracovat identifikační list nebezpečného odpadu a místa nakládání s odpadem tímto listem vybavit.

Je zakázáno mísení nebezpečných odpadů navzájem nebo s ostatními odpady a látkami. Zákaz se neuplatňuje v případě, že k mísení dochází v rámci úpravy odpadů ve schváleném zařízení, pokud to umožňuje povolení takového zařízení. Krajský úřad povoluje mísení pouze tehdy, pokud je to v souladu s nejlepšími dostupnými technikami podle integrované prevence.

Nebezpečné vlastnosti odpadů hodnotí pověřená osoba. Osoba je pověřená buď Ministerstvem životního prostředí, nebo Ministerstvem zdravotnictví, podle druhu nebezpečné vlastnosti. Ministerstva udělí pověření, případně prodlouží pověření osobě, která prokáže odbornost a splní další zákonem stanovené podmínky.

Pověřená osoba může nebezpečné vlastnosti vyloučit pouze u konkrétního existujícího odpadu a u odpadu vznikajícího řízením nebo známým postupem, který zaručuje neměnné vlastnosti. Pokud pověřená osoba vyloučí všechny nebezpečné vlastnosti, vydá o tom osobě, která hodnocení zadala, osvědčení. Pokud všechny nebezpečné vlastnosti nevyloučí, vydá sdělení, že odpad má jednu nebo více nebezpečných vlastností. Osvědčení má platnost maximálně 4 roky a může být pověřenou osobou po opakovaném hodnocení nebezpečných vlastností prodlouženo, a to i opakovaně.

Kontrolu hodnocení provádí Česká inspekce životního prostředí nebo krajský úřad, kteří mohou pozastavit platnost vydaného osvědčení, případně osvědčení odejmout.

Původce nebo oprávněná osoba, kteří odesílají nebezpečný odpad ze své provozovny nebo zařízení, jsou povinni přepravu ohlásit. Přeprava se ohlašuje prostřednictvím integrovaného systému ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí vyplněním ohlašovacího listu, který následně zásilku odpadu doprovází. Přepravu nebezpečného odpadu musí odesílatel dokončit do 48 hodin od jejího zahájení.

2.6.2 Biologicky rozložitelný odpad

Biologicky rozložitelný odpad by měl být přednostně zpracováván v kompostárně nebo bioplynové stanici a kvalitní výstupy ze zařízení by měly být používány na zemědělské půdě jako důležitý zdroj organické hmoty pro půdu.

Zařízení k nakládání s biologicky rozložitelnými odpady dělí vyhláška o podrobnostech nakládání s odpady na:

1. Kompostárny s aerobním procesem zpracování,
2. Vermikompostárny s aerobním procesem zpracování pomocí žížal,
3. Bioplynové stanice s anaerobním procesem,
4. Další zařízení podle postupujícího rozvoje vědy a techniky,
5. Zařízení sloužící k biologické stabilizaci nerecyklovatelných biologicky rozložitelných odpadů.

Provozovatel musí provozovat zařízení v souladu s technickými požadavky na vybavení a provoz a technologickými požadavky na zpracování biologicky rozložitelných plastů, současně musí splnit požadavky na ověření účinnosti technologie tak, aby bylo zajištěno, že výstupy ze zařízení jsou zcela bezpečné. V případě vermikompostáren je kapacita zařízení limitována 1 000 tun odpadu ročně.

Zařízení, které by zpracovávalo vedlejší produkty živočišného původu nebo odpad ze stravovacích zařízení musí rovněž disponovat souhlasem krajské veterinární správy s provozem.

Výstupy ze zařízení musí provozovatel hodnotit, vzorkovat, zařazovat do skupin podle skutečných vlastností a označovat je. Výstupy musí splňovat limitní hodnoty koncentrací rizikových látek a indikátorových organismů dle vyhlášky.

Malé zařízení je typ zařízení pro úpravu a využití biologicky rozložitelných odpadů upravené zákonem. Zařízení má stanovené limity kapacity, a to 20 tun pro jednu zakládku a 150 tun jako celkovou roční kapacitu. Malé zařízení je provozováno na základě souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Součástí souhlasu je i provozní řád. Také provozovatel malého zařízení je povinen výstupy hodnotit, vzorkovat, zařazovat do skupin dle využití a označovat je.

Provozovatel malé kompostárny má rovněž povinnosti stanovené zákonem. Kompostárnu musí provozovat v souladu s technickými požadavky na vybavení a provoz a technologickými požadavky na úpravu podle vyhlášky, vést provozní deník, vést průběžnou evidenci o množství přijatých zbytků a archivovat ji 5 let a do 28. února příslušného roku zaslat ministerstvu hlášení o množství zpracovaných zbytků. Obec je následně povinna ministerstvu ve stejném termínu zaslat hlášení o provozovaných komunitních kompostárnách.

2.6.3 Kaly a sedimenty

Kaly

Úprava v zákoně se vztahuje na všechny kaly bez ohledu na další způsob jejich zpracování. Kal, který prošel úpravou, jež významně sníží množství patogenních organismů, je označován jako upravený kal. Kal upravený i kal neupravený se zařazuje jako odpad ostatní, nicméně v případě neupraveného kalu se musí ohlašovat jeho přeprava v rámci SEPNO¹ a musí být označen stejným způsobem, jako se označují nebezpečné odpady.

Kaly se musí předávat jen do zařízení k úpravě kalů nebo ke skladování. Kal ze zařízení k úpravě může být předán přímo zemědělci. Osoba, která provedla úpravu kalů, musí vypracovat program použití kalů, který schvaluje Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský. Osoba, která provedla úpravu kalů nebo upravené kaly skladovala, je povinna předat upravený kal osobě uvedené v programu použití kalů. Na zemědělské půdě smí být použity pouze upravené kaly s ohledem na nutriční potřeby rostlin a v souladu s citovaným programem použití kalů. Zákon stanoví, ve kterých případech je použití kalů zakázáno. Jedná se například o zemědělskou půdu, která je součástí chráněných území přírody a krajiny, na půdách lesních porostů využívaných k hospodaření v lese, v intenzivně plodících ovocných výsadbách apod.

Vyhláška č. 273/2021 Sb., ve znění novely č. 445/2022 Sb. (vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění vyhlášky č. 78/2022 Sb., a další související vyhlášky v oblasti odpadového hospodářství), nastavuje podmínky použití kalů na zemědělské půdě, dále mezní hodnoty koncentrací vybraných rizikových látek v zemědělské půdě, mezní hodnoty koncentrací těžkých kovů a postupy analýzy kalů a půdy, včetně metod odběru vzorků.

Sedimenty

Odpadem jsou sedimenty vytěžené z koryt vodních toků a vodních nádrží; z působnosti zákona o odpadech jsou vyloučeny pouze sedimenty přemísťované v rámci povrchových vod za účelem správy těchto povrchových vod, pokud nemají nebezpečné vlastnosti.

Vytěžené sedimenty mohou být využity na pozemcích tvořících zemědělský půdní fond, pozemky nemusí být zařízením určeným pro nakládání s odpady a využití musí být v souladu s předpisy na ochranu zemědělského půdního fondu a zákonem č. 156/1998 Sb., o hnojivech, v platném znění. Pro uvedené druhy sedimentů se nevede evidence odpadů a nepodává se hlášení podle zákona o odpadech.

Vytěžené sedimenty mohou být využity i k zasypávání, a to buď v souladu s povolením k provozu zařízení nebo bez povolení podle výjimky v příloze č. 4 zákona, bod 6. – zasypávání sedimenty v maximálním množství 50 000 tun odpadu, pokud provozovatel neprovozuje nebo v posledních 5 letech neprovozoval ve vzdálenosti do 2 kilometrů jiné zařízení k zasypávání.

¹ SEPNO – Systém evidence přepravy nebezpečného odpadu

2.6.4 Odpady ze zdravotní a veterinární péče, odpad léčiv z domácností

Právní úprava nakládání s odpady ze zdravotní péče a odpady z veterinární péče je obdobná. Původce odpadů je povinen zpracovat pokyny pro nakládání s nimi v zařízení, ve kterých odpad vzniká. V případě zdravotní péče poskytované ve vlastním sociálním prostředí pacienta je poskytovatel zdravotních služeb povinen písemně poučit pacienta o způsobu nakládání s tímto odpadem a pacient je povinen tak činit. O poučení provede poskytovatel záznam do zdravotnické dokumentace. Poskytovatel je původcem takového odpadu.

Pokud podnikatelský subjekt nakládá s více než 10 tunami odpadů ze zdravotní nebo veterinární péče, je povinen zajistit nakládání pouze fyzickou osobou odborně způsobilou, která splní zákonem stanovené podmínky vzdělání a praxe. Stejně tak může nakládání provádět zaměstnanec, který byl odborně způsobilou osobou řádně proškolen.

Původcem odpadu ze zdravotnické péče je v případě péče poskytované ve vlastním sociálním prostředí pacienta poskytovatel zdravotních služeb.

Odpad léčiv z domácností odevzdává fyzická osoba v lékárně. Provozovatel lékárny soustřeďuje odpad odděleně od odpadů, jichž je původcem, vede o něm samostatnou průběžnou evidenci a předává krajskému úřadu čtvrtletní výkaz s údaji o množství odpadu léčiv z domácností, který předal do zařízení pro nakládání s odpady.

2.6.5 Další vybrané odpady

Odpad perzistentních organických znečišťujících látek

Právní úprava v této oblasti představuje provedení předpisů práva EU. Vztahuje na odpad PCB (polychlorované bifenyly), zařízení obsahující PCB a odpad dalších perzistentních znečišťujících látek.

Odpad obsahující azbest

Každý má povinnost zajistit, aby nebyla při nakládání s odpadem obsahujícím azbest uvolňována do ovzduší azbestová vlákna nebo azbestový prach, aby nedošlo k rozlití kapalin obsahujících azbestová vlákna a plnit technické požadavky podle vyhlášky a požadavky jiných právních předpisů při provádění prací s tímto odpadem a při ukládání odpadu na skládku. Podrobnosti nakládání se stavebním a demoličním odpadem, který obsahuje azbest, stanoví vyhláška č. 273/2021 Sb.

Odpad rtuti

Nakládání s odpadem rtuti je upraveno Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/852 ze dne 17. května 2017 o rtuti a o zrušení nařízení (ES) č. 1102/2008. Zákon upravuje pouze požadavky na prozatímní uložení rtuti, na způsob vzájemného předávání informací mezi

původcem odpadu a provozovatelem zařízení, vzory osvědčení a výkazu podle citovaného nařízení.

Odpady s obsahem radionuklidů

Jedná se o odpady, které lze při splnění podmínek podle zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon, v platném znění, uvolnit z pracoviště, které vykonává radiační činnost. Pokud Státní úřad pro jadernou bezpečnost posoudí, že tyto odpady splňují zákonné požadavky, uvolní je do režimu zákona o odpadech. Pokud se takové odpady nevyužijí, je možné je odstranit uložením na skládku či spálit ve spalovně odpadů.

Odpadní olej

V případě odpadního oleje není možný jeho zpětný odběr a je tedy omezena možnost nakládat s ním mimo odpadový režim. Zákon stanoví přednost regenerace odpadních olejů před dalším nakládáním.

Recyklace lodí

Oblast upravuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1257/2013 ze dne 20. listopadu 2013 o recyklaci lodí a o změně nařízení (ES) č. 1013/2006 a směrnice 2009/16/ES. Zařízení na recyklaci lodí je zařízením k využití nebo odstranění odpadů a jeho provozovatel je povinen předložit krajskému úřadu plán recyklace každé jednotlivé loď v rozsahu stanoveném nařízením.

Kontrolní otázky

1. Kdy je původce nebo oprávněná osoba povinna zařadit odpad do kategorie nebezpečný?
2. V jakých zařízeních lze nakládat s biologicky rozložitelným odpadem?
3. Je možné využívat upravené kaly na zemědělské půdě? Pokud ano, podle jakého dokumentu dochází k jejich aplikaci?
4. Kdo je původcem odpadů ze zdravotnické péče poskytované ve vlastním sociálním prostředí pacienta?

2.7 Nakládání s komunálním odpadem a dalšími odpady v obecním systému

Komunálním odpadem se rozumí podle zákona o odpadech směsný a tříděný odpad z domácností (zejména papír a lepenka, sklo, kovy, plasty, biologický odpad, dřevo, textil, obaly, odpadní elektrická a elektronická zařízení, odpadní baterie a akumulátory) a objemný odpad (zejména matrace a nábytek), a dále směsný odpad a tříděný odpad z jiných zdrojů, pokud je co do povahy a složení podobný odpadu z domácností. Komunální odpad nezahrnuje odpad z výroby, zemědělství, lesnictví, rybolovu, septiků, kanalizační sítě a čistíren odpadních vod, včetně kalů, vozidla na konci životnosti ani stavební a demoliční odpad.

2.7.1 Povinnosti osob při nakládání s komunálním odpadem

Obec je povinna:

- Převzít veškerý komunální odpad vznikající na jejím území při činnosti nepodnikajících fyzických osob; pokud obec zavedla poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci na základě kapacity soustředovacích prostředků, pak v množství odpovídajícím kapacitě soustředovacích prostředků.
- Určit místa pro oddělené soustředování komunálního odpadu, a to alespoň nebezpečného odpadu, papíru, plastů, skla, kovů, biologického odpadu, jedlých olejů a tuků a od 1. ledna 2025 také textilu. Oddělené soustředování odpadů skla, plastů a kovů není povinnost, pokud nedojde k ohrožení možnosti recyklace uvedených odpadů.
- Zajistit, aby odděleně soustředované recyklovatelné složky komunálního odpadu tvořily v roce 2025 a následujících letech alespoň 60 %, od roku 2030 65 % a 70 % od roku 2035 z celkového ročního množství komunálních odpadů, kterých je obec původcem.
- Informovat nejméně jednou ročně o způsobech a rozsahu odděleného soustředování komunálního odpadu, využití a odstranění a o možnostech prevence a minimalizace vzniku.
- Zveřejnit nejméně jednou ročně kvantifikované výsledky odpadového hospodářství obce.

Povinnosti osob při předávání odpadu do obecního systému:

- Každý je povinen odkládat odpad nebo movitou věc na místě k tomu obcí určeném.

Podnikající fyzická nebo právnická osoba:

- Umožňuje-li ve své provozovně nepodnikajícím osobám odkládání komunálního odpadu, vzniklého v rámci provozovny, musí zajistit místa pro oddělené soustředování odpadů, alespoň pro odpady papíru, plastů, skla, kovů a biologického odpadu.
- Při zapojení do obecního systému na základě písemné smlouvy je povinna předávat komunální odpad, odpady z obalů z papíru, plastů, skla a kovů; podnikatel následně nevede průběžnou evidenci odpadů a ani neplní ohlašovací povinnosti pro odpad, se kterým se do obecního systému zapojil.

2.7.2 Obecní systém

Obecní systém odpadového hospodářství si nastaví obec ke splnění svých povinností při nakládání s komunálním odpadem. Uvedený systém si může nastavit obecně závaznou vyhláškou. V takové vyhlášce může rovněž určit místa k přebírání:

- Stavebního a demoličního odpadu vznikajícího na území obce při činnosti nepodnikajících fyzických osob.
- Movitých věcí v rámci předcházení vzniku odpadu.
- Komunálního odpadu z činnosti podnikatelských subjektů, které se zapojí do obecního systému na základě písemné smlouvy (stanoví alespoň druhy odpadu, způsob určení výše úhrady za zapojení a způsob jejího výběru).
- Výrobků s ukončenou životností, pokud je přebírá v rámci služby pro výrobce podle zákona o výrobcích s ukončenou životností.
- Rostlinných zbytků z údržby zeleně, zahrad a domácností v rámci komunitního kompostování.

V okamžiku předání movité věci nebo odpadu na místo stanovené obcí se tato obec stává jejich vlastníkem.

2.7.3 Poplatky za komunální odpad

Poplatky za komunální odpad jsou upraveny v zákoně č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, do kterého byly zapracovány novelou zákona č. 543/2020 Sb. Poplatek za komunální odpad si obec zavádí svým obecně závazným předpisem – vyhláškou.

Zákon o místních poplatcích rozlišuje dva základní druhy poplatku:

1. Poplatek za obecní systém odpadového hospodářství.
2. Poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci.

Oba druhy poplatků mají některé společné atributy. Pro oba poplatky platí, že:

- Poplatkovým obdobím je kalendářní rok, současně se zavádí i dílčí poplatkové období, kterým je kalendářní měsíc.

- Uplatní se solidární poplatková povinností vlastníků nemovité věci, pokud má předmětná nemovitá věc, ke které se vztahuje poplatková povinnost, více spoluvlastníků.
- Společná je úprava ohledně vyměření poplatku.
- Obec může pro své celé území stanovit jenom jeden druh poplatku za komunální odpad.

Ad 1. poplatek za obecní systém odpadového hospodářství

Předmětem místního poplatku je možnost využití nastaveného obecního systému odpadového hospodářství bez ohledu na to, zda byl poplatníkem nastavený systém využit či nikoli.

Poplatníkem je každá osoba, která je přihlášená v obci nebo vlastní na území obce nemovitou věc, která zahrnuje byt, rodinný dům nebo stavbu pro rodinnou rekreaci, ve které není přihlášená žádná fyzická osoba a která je umístěna na území obce. Povinnost hradit poplatek tak vzniká z titulu přihlášení v dané obci nebo z titulu vlastnictví nemovitosti. Poplatníkem může z titulu vlastnictví nemovité věci být i právnická osoba i svěřenský, podílový fond nebo fond obhospodařovaný penzijní společností.

Výše poplatku, resp. sazby poplatku, je stanovena jako maximální v částce 1 200 Kč. V případě, že v průběhu roku dojde ke změně v přihlášení, je poplatek poměrně snížen o jednu dvanáctinu za měsíční dílčí období.

V případě uvedeného druhu poplatku je možné poplatníka osvobodit od jeho zaplacení. Osvobození se uplatní pouze z titulu přihlášení v obci. Dále je možné osvobození pro fyzickou osobu, která ve skutečnosti bydlí v jiné obci, ve které je poplatníkem poplatku za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci, nebo je tato osoba umístěna ve zvláštním zařízení, například děti do 3 let v dětském domově, senioři, osoby se zdravotním postižením atd. Dále se jedná o osoby, které jsou na základě zákona omezeny na osobní svobodě (vazba, výkon trestu a odnětí svobody).

Ad 2. poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci

Poplatek je založen na skutečné produkci komunálního odpadu z nemovité věci, odloženého do soustředovacích nádob nebo na jiná místa určená obcí.

Poplatek vychází z principu „znečišťovatel platí“ a „plát kolik vyhodíš“ a jeho předmětem je odkládání směsného komunálního odpadu. Nevztahuje se však na nakládání s vytríděnými složkami odpadu.

Poplatníkem je fyzická osoba, mající bydliště v obci a vlastník nemovitosti, ve které nemá bydliště žádná fyzická osoba. Zákon o poplatcích v tomto případě zavádí i plátce poplatku, kterým je společenství vlastníků jednotek, pokud vzniklo, nebo vlastník nemovité věci, opět včetně svěřenských a jiných fondů. Plátce je povinen vybrat poplatek od poplatníka.

Obec musí stanovit, zda bude jeho základ vycházet z hmotnosti komunálního odpadu (hmotnostní základ), z objemu (objemový základ) nebo z objednané kapacity soustředovacích prostředků (kapacitní základ).

Obec si může zvolit pouze jeden typ základu poplatku pro celé své území a pro jedno celé poplatkové období. Dílčí základ poplatku se určuje měsíčně tak, že se hmotnost, objem či kapacita rozdělí mezi počet poplatníků, kteří měli v dané nemovitosti bydliště, případně celá hmotnost, objem nebo objednaná kapacita připadne na vlastníka nemovitosti.

Sazba poplatku je stanovena pro kalendářní měsíc. Zákon stanoví maximální výši 6 Kč za kilogram při hmotnostním základu nebo 1 Kč za 1 l, pokud se jedná o objemový nebo kapacitní základ. Obec může určit minimální základ dílčího poplatku, který činí nejvýše 10 kg, pokud je základem hmotnost odpadu nebo 60 l, pokud je základem objem nebo kapacita odpadu. Poplatek se následně vypočte jako součet dílčích poplatků za jednotlivé kalendářní měsíce.

2.7.4 Komunitní kompostování

V rámci předcházení vzniku odpadů je možné zpracovávat rostlinné zbytky z údržby zeleně, zahrad a domácností apod. v rámci systému komunitního kompostování. Kompost vzniklý při komunitním kompostování může obec využívat výhradně k údržbě a obnově veřejné zeleně na svém území, případně jej může využívat jinak za splnění podmínek zákona o hnojivech.

Komunitní kompostování si obec může nastavit v rámci obecního systému a může komunitní kompostování upravit i v rámci obecně závazné vyhlášky o obecním systému.

Pro komunitní kompostování může obec využívat i kompostárnu jiné obce, pokud o tom uzavře veřejnoprávní smlouvu, příp. se obce tak dohodnou v rámci dobrovolného svazku obcí.

Komunitní kompostárna sice není zařízením pro nakládání s odpady, nicméně zákon o odpadech stanoví principy fungování kompostárny a povinnosti provozovatele, jako např. vést provozní deník, vést průběžnou evidenci o množství přijatých rostlinných zbytků, a hlavně povinnost provozovat komunitní kompostárnu v souladu s podmínkami stanovenými vyhláškou č. 273/2021 Sb., s technickými požadavky na vybavení a technologickými požadavky na úpravu rostlinných zbytků. Obec je povinna zasílat ministerstvu ve stanoveném termínu hlášení o komunitních kompostárnách na jejím území.

Kontrolní otázky

1. Jaké výrobky s ukončenou životností patří mezi komunální odpad?
2. V jakém časovém horizontu musí obec zajistit místa pro oddělené soustředování komunálních odpadů?
3. Jakým předpisem jsou stanoveny poplatky za komunální odpad?
4. Lze komunitní kompostování zařadit do nakládání s odpady?

2.8 Průběžná evidence

Průběžnou evidenci vedou původci odpadů, provozovatelé zařízení určených pro nakládání s odpady a obchodníci s odpady. Průběžná evidence se vede samostatně za každý druh odpadu, za každé zařízení určené k nakládání s odpady, za každého obchodníka a za každou provozovnu, kde odpad vzniká. Samostatně za každý správní obvod obce s rozšířenou působností a hlavního města Prahy se vede evidence v případě vzniku odpadu mimo provozovnu a v případě nakládání s odpady v mobilním zařízení.

Způsob vedení evidence, četnost záznamů a rozsah evidence stanoví prováděcí vyhláška č. 273/2021 Sb. Evidence obsahuje minimálně údaje o osobě, zařízení nebo provozovně, za kterou je evidence vedena, údaje o druhu a kategorii odpadu, údaje o množství a způsobech nakládání s odpady, údaje o původcích odpadu, zařízeních určených pro nakládání s odpady a obchodnících s odpady, od kterých je odpad přebírán nebo je jim předáván.

V případě perzistentních organických znečišťujících látek je součástí evidence rovněž další údaj o obsahu těchto látek podle příslušného nařízení.

Kontrolní otázky

1. Je vznik povinnosti vést evidenci odpadů limitován množstvím vzniklého odpadu?
2. Který předpis stanoví rozsah a způsob vedení průběžné evidence odpadů?

2.9 Ohlašování

Zákon o odpadech upravuje několik ohlašovacích povinností s termínem splnění vždy do 28. února příslušného kalendářního roku za rok uplynulý. Hlášení se podávají prostřednictvím integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností.

1. Ohlášení údajů o zařízení určeném pro nakládání s odpady, o činnosti a údajů o zahájení, ukončení, přerušení nebo obnovení provozu zařízení nebo činnosti. Toto ohlášení provádí provozovatel zařízení, obchodník s odpady, zprostředkovatel a dopravce odpadů. Zahájení a obnovení se ohlašuje předem, přerušení nebo ukončení do 15 dnů ode dne, kdy skutečnost nastala. Provozovatel malého zařízení a zařízení k využití nebo skladování odpadů podle přílohy č. 4 zákona ohlašují změnu údajů o zařízení před zahájením provozu.
2. Ohlášení údajů o stavu vytvořené rezervy, o volné kapacitě skládky a o poplatcích za ukládání odpadů na skládku. Ohlášení podává provozovatel skládky.
3. Hlášení souhrnných údajů z průběžné evidence provádí původce odpadu, který produkoval nebo nakládal v uplynulém kalendářním roce s více než 600 kg nebezpečných odpadů, s více než 100 tunami ostatních odpadů nebo s odpadem perzistentních organických znečišťujících látek. Hlášení podává i provozovatel zařízení, s výjimkou skladu odpadu podle přílohy č. 4 k zákonu a obchodník s odpady. Hlášení se podává i v tzv. nulové variantě, tj. i v případě, kdy v zařízení nebylo po celý rok nakládáno s odpady, ale provoz zařízení nebyl celoročně přerušen.
4. Hlášení o obecním systému podává obec za uplynulý kalendářní rok.

Hlášení ad 1) kontroluje a zpracovává krajský úřad do 15 dnů ode dne ohlášení, hlášení ad 2) do 15. dubna příslušného kalendářního roku.

Hlášení ad 3) a 4) kontroluje a zpracovává obecní úřad obce s rozšířenou působností do 30. dubna příslušného kalendářního roku.

Krajský úřad přiděluje pro účely plnění uvedených evidenčních a ohlašovacích povinností provozovatelům zařízení, obchodníkovi s odpady i provozovateli mobilního zařízení identifikační číslo zařízení. Toto číslo je každý povinen používat.

Kontrolní otázky

1. Kdo je povinen provést ohlášení údajů o zařízení určeném pro nakládání s odpady?
2. V jakém termínu se provádí ohlášení souhrnných údajů z průběžné evidence?
3. Který správní orgán provádí kontrolu a zpracování hlášení souhrnných údajů a hlášení o obecním systému?

2.10 Plány odpadového hospodářství

Zákon o odpadech upravuje Plán odpadového hospodářství České republiky, který zpracovává Ministerstvo životního prostředí a Plán odpadového hospodářství příslušného kraje, který zpracovává krajský úřad. Jedná se o koncepční dokument, který se zpracovává za účelem vytváření podmínek pro předcházení vzniku odpadů a nakládání s nimi podle zákona. Zpracovává se na dobu nejméně 10 let a musí být změněn vždy po každé zásadní změně podmínek, na jejichž základě byl přijat. Plán odpadového hospodářství České republiky se skládá z části analytické, závazné a směrné; závazná část stanoví cíle a opatření odpadového hospodářství České republiky a další zásady pro plnění stanovených cílů. Plán odpadového hospodářství České republiky se zveřejňuje na portálu veřejné správy.

Plán odpadového hospodářství kraje musí být v souladu se závaznou částí plánu České republiky. Skládá se z části analytické, koncepční a směrné. Opatření pro předcházení vzniku odpadů a pro dosažení stanovených cílů obsahuje koncepční část, která rovněž stanoví preferované způsoby nakládání s odpady a soustavu indikátorů k hodnocení plnění stanovených cílů. Hodnocení provádí krajský úřad po uplynutí dvou let a zpracovanou zprávu o plnění cílů zasílá v termínu do 15. 11. příslušného kalendářního roku ministerstvu.

Plán odpadového hospodářství kraje se zpracovává na dobu 10 let a musí být změněn za stejných podmínek jako plán České republiky. Návrh plánu kraje předkládá krajský úřad k posouzení ministerstvu, které vypracuje k návrhu své stanovisko či připomínky, které krajský úřad musí do návrhu zapracovat. Poté je Plán odpadového hospodářství kraje zveřejněn. Stává se podkladem pro zpracování územně plánovací dokumentace kraje a obcí.

2.11 Poplatek za ukládání odpadů na skládku

Předmětem poplatku za ukládání odpadů na skládku je uložení odpadu na jednotlivou skládku v rámci první fáze jejího provozu. Způsob zpoplatnění stanoví zákon o odpadech, po stránce procesní se na správu poplatku vztahuje daňový řád.

Poplatníkem poplatku je podle zákona jednak ten, kdo pozbývá vlastnické právo k odpadu při jeho uložení na skládku, dále obec, pokud je původcem ukládaného komunálního odpadu, nebo provozovatel skládky, pokud uložil odpad na jím provozovanou skládku nebo určil odpad jako technologický materiál pro technické zabezpečení skládky.

Plátcem poplatku je provozovatel skládky, který je povinen poplatek vybrat od poplatníka. Vybraný poplatek je provozovatel povinen odvést správci poplatku. Plátce poplatku podává

prostřednictvím ISPOP² vyúčtování vždy do 25 dnů po uplynutí poplatkového období, kterým je kalendářní čtvrtletí. Poplatek je splatný do 30 dnů ode dne právní moci platebního výměru, který plátcí vydává správce poplatku.

Od poplatku je osvobozeno uložení odpadu v rámci krizových situací a odpadu určeného provozovatelem jako technologický materiál pro technické zabezpečení skládky až do 25 % celkové hmotnosti uložených odpadů.

Základem poplatku za ukládání odpadů na skládku je součet dílčích základů poplatku:

- a) za ukládání využitelných odpadů,
- b) za ukládání nebezpečných odpadů s výjimkou azbestu a sanačních odpadů,
- c) za ukládání vybraných technologických odpadů, tj. odpad z průmyslové výroby, stavebnictví nebo energetiky, stanovený vyhláškou, jehož vzniku nelze předejít a současně není možné jej využít,
- d) za ukládání nebezpečných odpadů pocházejících z odstraňování nebo sanací ekologických zátěží, pokud je toto hrazeno z veřejných prostředků,
- e) za ukládání tzv. zbytkových odpadů.

Poplatek se vypočte jako součet dílčích poplatků. Dílčí poplatek se vypočte jako součin dílčího základu poplatku a sazby pro tento dílčí základ poplatku. Sazba poplatku je stanovena v příloze č. 9 zákona o odpadech.

Do roku 2029 včetně platí přechodné ustanovení § 159, které se týká dílčího základu poplatku za ukládání komunálního odpadu. Jedná se de facto o slevu na poplatku, pokud obec dostatečně třídí komunální odpad.

Výnos poplatku za ukládání odpadů na skládku je rozdělen podle charakteru ukládaných odpadů. Je převážně příjmem rozpočtu Státního fondu životního prostředí České republiky a rozpočtu obce, na jejímž území se skládka nachází, resp. se dělí podle kapacity skládky. Zákon stanoví procentní podíly, kterými se rozpočty podílejí na výnosu poplatků.

Kontrolní otázky

1. Kdo je plátcem poplatku za ukládání komunálního odpadu?
2. Jaké dílčí poplatky tvoří základ poplatku?

² ISPOP – Integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností

2.12 Výkon státní správy

2.12.1 Přestupky a opatření k nápravě

Uložení opatření k nápravě je institut, který má zajistit napravení závadného stavu a vést tak k lepšímu výsledku pro ochranu životního prostředí. V konečném důsledku může být pro osobu, která porušila zákon o odpadech, větším trestem než je uložení pokuty.

Zákon v § 116 uvádí demonstrativní výčet opatření k nápravě, která mohou správní orgány uložit. Opatření mohou být uložena i právnímu nástupci právnické osoby, která závadný stav způsobila, nebo osobě, která pokračuje v podnikatelské činnosti zemřelé podnikající fyzické osoby, která závadný stav způsobila. Stejně tak přecházejí povinnosti plynoucí z již uloženého opatření k nápravě.

Uložení opatření k nápravě není, na rozdíl od předchozího zákona, vázáno na současné uložení pokuty. Kompetence k ukládání opatření je stanovena pro obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady a Českou inspekci životního prostředí. Tyto správní orgány jsou povinny se navzájem o případném zahájení řízení informovat včetně krajského úřadu, který je příslušný k rozhodování v pochybnostech.

Úprava přestupků v zákoně o odpadech je přizpůsobena nové úpravě odpovědnosti za přestupky podle zákona č. 250/2016 Sb. Společná ustanovení obsahují pouze ustanovení o působnosti správních orgánů k projednávání pokut, ustanovení k vybírání a vymáhání pokut, a ustanovení, které umožňuje od uložení trestu upustit, pokud pachatel splní podmínky uvedené v § 125 zákona o odpadech.

V zákoně jsou vymezeny jednotlivé skutkové podstaty tak, že pod skutkovou podstatu je možné podřadit porušení konkrétní povinnosti, není-li již uvedena obecná skutková podstata spočívající v porušení jiné povinnosti stanovené zákonem.

Horní hranice výše pokut jsou uvedené v příslušném paragrafu s tím, že jednotlivé sazby byly více rozčleněny tak, aby lépe odrážely závažnost možného nezákonného jednání.

Pachateli přestupků mohou být jak fyzické osoby, tak podnikající fyzické osoby a právnické osoby.

K projednání přestupků je v prvním stupni příslušný obecní úřad co do přestupků týkajících se obecního systému, obecní úřad obce s rozšířenou působností a Česká inspekce životního prostředí.

Kontrolní otázky

1. Podle kterého předpisu se vede přestupkové řízení?
2. Je podmínkou uložení opatření k nápravě současné uložení trestu za přestupek?

2.12.2 Orgány vykonávající státní správu

Státní správu v oblasti odpadového hospodářství vykonávají:

- a) Ministerstvo životního prostředí,
- b) Ministerstvo průmyslu a obchodu,
- c) Ministerstvo zemědělství,
- d) Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský,
- e) Ministerstvo zdravotnictví,
- f) Krajské hygienické stanice,
- g) Česká inspekce životního prostředí,
- h) Celní úřady a Generální ředitelství cel,
- i) Policie České republiky,
- j) Krajské úřady,
- k) Obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- l) Obecní úřady,
- m) Újezdní úřady,
- n) Státní fond životního prostředí České republiky.

Kompetence jednotlivých správních úřadů nejsou stanoveny jenom v části sedmé zákona, ale jsou uvedeny i v jiných jeho částech, např. kompetence k vydávání povolení k upuštění od oddělování soustředování odpadů je uvedena v § 30 odst. 3 zákona o odpadech.

Ministerstvo životního prostředí, mimo jiných zákonem stanovených kompetencí, vykonává vrchní státní dozor a v jeho rámci i kontrolu na úseku výkonu státní správy při nakládání s odpady. Je příslušným orgánem v oblasti přeshraniční přepravy odpadů, vydává k tomu příslušná rozhodnutí apod. Současně je zřizovatelem Informačního systému odpadového hospodářství, který rovněž spravuje a provozuje. Rozhoduje rovněž o odvolání proti rozhodnutí České inspekce životního prostředí a krajského úřadu.

Ministerstvo průmyslu a obchodu je dotčeným orgánem v řízení o vydání povolení, že věc přestává být odpadem podle § 9 odst. 4 zákona o odpadech.

Jako nový orgán státní správy byl do zákona o odpadech začleněn Státní fond životního prostředí České republiky, který vykonává správu poplatku za ukládání odpadu na skládku.

Ministerstvo zemědělství má svou kompetenci ke koordinaci provádění kontrol dodržování povinností při používání upravených kalů na zemědělské půdě, a dále rozhoduje o odvolání proti rozhodnutí Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského, kterým tento ústav nově schvaluje program použití kalu a kontroluje jeho dodržování.

Ministerstvo zdravotnictví vykonává vrchní státní dozor v oblasti ochrany veřejného zdraví při nakládání s odpady; kompetence krajských hygienických stanic jako dotčených orgánů spočívá ve vydávání závazných stanovisek k vydávání vyjmenovaných povolení a provádění kontrol provozu povolených zařízení.

Kompetence celních úřadů je stanovena v oblasti provádění kontroly přepravy odpadů, projednávání přestupků podle zákona o odpadech, ukládání opatření k nápravě atd.

Krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní a újezdní úřady mají zejména kompetenci k provádění kontrol, projednávání přestupků, vydávání souhlasů a povolení a jiných správních aktů atd.

2.12.2.1 Vydávání závazných stanovisek a vyjádření

Obecní úřad obce s rozšířenou působností vydává:

- a) Závazná stanoviska k terénním úpravám a k odstranění stavby.
- b) Vyjádření ke změně dokončené stavby.
- c) Vyjádření ke zřízení zařízení určeného k nakládání s odpady a k zavedení nebo rozšíření výroby oxidu titaničitého.
- d) Stanovisko k územním plánům a regulačním plánům podle stavebního zákona z hlediska odpadového hospodářství.

Tyto správní akty obsahují posouzení žádosti z hlediska souladu žádosti s povinnostmi podle zákona o odpadech a prováděcích předpisů.

Závazné stanovisko vydává úřad v případě odstranění stavby, a to i tehdy, pokud je odstranění stavby součástí nového záměru. Závazné stanovisko k terénním úpravám vydává vždy, když při těchto terénních úpravách dochází k nakládání s odpady nebo vedlejšími produkty. V závazném stanovisku může stanovit podmínky, které zajistí ochranu zdraví a životního prostředí a zajistí vysokou míru recyklace produkovaných odpadů.

V případě, že není obecní úřad obce s rozšířenou působností kompetentní k vydání závazného stanoviska, lze doporučit, aby sdělil žadateli svou nepříslušnost a současně ho upozornil na případné nedostatky dokumentace a na povinnosti stavebníka podle zákona o odpadech.

Závazné stanovisko musí být vydáno do 30 dnů, v případě zvláště složitého případu prodloužená o dalších 30 dnů. Pokud není závazné stanovisko vydáno ve lhůtě, nastupuje fikce závazného souhlasného stanoviska bez připomínek.

Závazné stanovisko má náležitosti podle § 149 správního řádu.

Vyjádření vydává úřad ke změně dokončení stavby, což je ve smyslu § 5 odst. 5 stavebního řádu nástavby zvyšující stavbu, přístavba zvětšující půdorys, stavební úpravy při zachování výšky i půdorysu.

Kontrolní otázky

1. Který orgán státní správy je správcem poplatku za ukládání odpadu na skládku?
2. Kdy vydává obecní úřad obce s rozšířenou působností závazná stanoviska?

3. ZÁKON O VÝROBCÍCH S UKONČENOU ŽIVOTNOSTÍ

3.1 Působnost zákona

Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností, se vztahuje na vybrané výrobky bez ohledu na to, zda jsou uváděny na trh samostatně nebo jako součást nebo příslušenství jiných výrobků, od jejich výroby a uvedení na trh až po zpracování odpadu z nich vzniklého.

Vybraným výrobkem se rozumí elektrozařízení, baterie nebo akumulátor, pneumatika nebo vozidlo. V zákoně je působnost vymezena i negativním způsobem, kdy jsou vyjmenovány výjimky z definic jednotlivých komodit uvedených v § 3 zákona. Zákon se např. nevztahuje na elektrozařízení, která sice splňují atributy definice podle § 3, ale jsou nezbytná pro ochranu bezpečnostních zájmů České republiky apod.

Zákon má ve vztahu k zákonu o odpadech postavení zvláštní právní normy a použije se přednostně. Zákon o odpadech se jako obecná právní norma použije při nakládání s výrobky s ukončenou životností subsidiárně, tj. nestanoví-li zákon o výrobcích s ukončenou životností jinak.

3.2 Vymezení základních pojmů

Vybraným výrobkem se rozumí elektrozařízení, baterie nebo akumulátor, pneumatika nebo vozidlo.

Výrobkem s ukončenou životností se rozumí výrobek, který se stal odpadem.

Zpětným odběrem se rozumí odebírání odpadních elektrozařízení, odpadních baterií nebo akumulátorů nebo odpadních pneumatik od konečných uživatelů, popřípadě jiných osob v místě určeném výrobcem nebo jejich odebírání posledním prodejcem.

Veřejným místem zpětného odběru se rozumí místo zpětného odběru, které je celoročně bez omezení přístupné každému konečnému uživateli v určenou provozní dobu.

Konečným uživatelem se rozumí osoba užívající vybraný výrobek před tím, než se stal odpadem a před jeho odevzdáním osobě oprávněné k jeho převzetí.

Odpadní elektrozařízení, odpadní baterie nebo akumulátor, odpadní pneumatika a vozidlo s ukončenou životností představují vybrané výrobky, které se staly odpadem ve smyslu zákona o odpadech. Odpadním elektrozařízením jsou i všechny komponenty, konstrukční a spotřební díly elektrozařízení.

Ekomodulací se rozumí zohlednění dopadu vybraného výrobku, která má význam při určování výše peněžního příspěvku, který hradí výrobce provozovateli kolektivního systému.

3.3 Struktura zákona

Zákon o výrobcích s ukončenou životností lze rozdělit pomyslně na dvě části. Jedná se o část obecnou a část zvláštní. V části první, v obecné části, jsou upraveny některé principy nebo povinnosti vztahující se obecně k výrobkům s ukončenou životností, v části druhé, zvláštní části, jsou stanoveny některé principy nebo povinnosti specifické pro konkrétní výrobky s ukončenou životností.

3.3.1 Obecná část zákona

Základní povinností každého, kdo se zbavuje výrobku s ukončenou životností, je předat tento výrobek pouze osobě oprávněné k převzetí.

Zákon rovněž stanoví povinnosti v rámci předcházení vzniku odpadu při výrobě, a to při navrhování a konstrukci takového výrobku.

Výrobci mají také povinnost uvádět v průvodní dokumentaci výrobku – na obalu nebo jinou formou – informaci o způsobu zpětného odběru, opětovného použití atd.

3.3.2 Zvláštní část zákona

Zmíněná část zákona se týká elektrozařízení, baterií nebo akumulátorů a pneumatik.

V této části zákona se zakládá tzv. zjednodušený odpadový režim. To znamená, že od okamžiku provedení zpětného odběru výrobku až do okamžiku předání výrobku zpracovateli nebo k přeshraniční přepravě odpadů se zákon o odpadech nepoužije. V této fázi se použije pouze zákon o výrobcích s ukončenou životností. V praxi to znamená, že místa zpětného odběru nepodléhají povolení provozu zařízení určeného pro nakládání s odpady, zpětně odebrané odpadní výrobky se nezařazují podle Katalogu odpadů pod katalogová čísla a do kategorií nebezpečný nebo ostatní odpad, výrobky se nezapočítávají do objemu produkce a nakládání s odpady, není vyžadováno vedení průběžné evidence odpadů a zasílání hlášení o odpadech a zařízeních a neuplatní se povinnosti stanovené při vnitrostátní přepravě odpadů.

Na druhou stranu se v rámci zjednodušeného odpadového režimu stanoví povinnost nakládat s výrobky odděleně od ostatních druhů odpadů, zakazuje se výrobky rozebírat nebo do nich jinak zasahovat. Povinnosti podle zákona o odpadech opět nastupují v okamžiku předání zpětně odebraných výrobků zpracovateli nebo k přeshraniční přepravě odpadů.

Zpětný odběr

Zpětným odběrem je odebírání odpadních výrobků od konečných uživatelů, případně od jiných osob v místě určeném výrobcem nebo jejich odebírání posledním prodejcem.

Místem zpětného odběru je místo určené výrobcem, ve kterém jsou zpětně odebírány výrobky s ukončenou životností. Veřejné místo zpětného odběru je místo, které je celoročně bez omezení přístupné každému konečnému uživateli v určenou provozní dobu.

Výrobce může, za účelem zřízení místa zpětného odběru, uzavřít s obcí písemnou smlouvu o využití obecního systému odpadového hospodářství.

Povinnosti výrobce

Výrobce plní povinnosti stanovené zákonem pro:

- zpětný odběr – na vlastní náklady, bezplatně nebo bez nároku na úplatu, nevázaný na koupi nového výrobku,
- zpracování, využití a odstranění výrobků s ukončenou životností,
- vedení evidence množství vybraných výrobků, které uvedl na trh,
- vedení evidence osob, které pro výrobce zajišťují zpětný odběr či jiné nakládání s výrobky s ukončenou životností (dále VUŽ),
- vedení evidence toku vybraných VUŽ od místa zpětného odběru až po jejich konečné využití, přípravu k opětovnému použití či odstranění,
- zpracování roční zprávy o plnění povinností stanovených pro zpětný odběr a tuto zprávu zasílat ve stanoveném termínu Ministerstvu životního prostředí,
- informování konečného uživatele o zpětném odběru prostřednictvím distributorů o způsobu provedení zpětného odběru, prostřednictvím informačních kampaní o dalších skutečnostech,
- další povinnosti v individuálním nebo kolektivním systému.

Povinnosti konečného uživatele

Konečný uživatel smí předat výrobek s ukončenou životností pouze na místo zpětného odběru, poslednímu prodejci, popř. jiné osobě určené výrobcem.

Okamžikem předání se tento zpětně odebraný výrobek stane vlastnictvím provozovatele kolektivního systému nebo výrobce, který místo zpětného odběru zřídil.

Povinnosti provozovatele místa zpětného odběru

Způsob provedení zpětného odběru nesmí ztížit opětovné použití těchto výrobků nebo jejich recyklaci. Mezi povinnosti provozovatele místa zpětného odběru např. patří:

- předat zpětně odebraný výrobek pouze výrobcem určeném zpracovateli,
- soustřeďovat VUŽ v souladu s požadavky uvedenými ve vyhlášce,
- vydat doklad o převzetí na požádání,
- zabezpečit VUŽ před nežádoucím znehodnocením,
- nakládat s VUŽ odděleně od ostatních druhů odpadů,

- označit veřejné místo zpětného odběru nápisem upozorňujícím na možnost odevzdávání výrobků.

Provozovatel dále může:

- odmítnout převzít VUŽ, pokud vzhledem k množství a typu VUŽ lze mít důvodné pochybnosti, že jde o VUŽ od konečného uživatele,
- odmítnout převzít ke zpětnému odběru VUŽ v množství, které přesahuje okamžitou kapacitu sběrného místa.

Povinnosti posledních prodejců

Poslední prodejce může zpětně odebírat VUŽ na základě smlouvy o zřízení místa zpětného odběru uzavřené s výrobcem nebo provádí zpětný odběr na základě povinností nebo oprávnění stanovených zákonem u případě jednotlivých druhů VUŽ.

Poslední prodejce může odebírat pouze VUŽ podobného typu a použití jako výrobky, které dodává konečnému uživateli, musí zpětný odběr provést bez nároku na úplatu od konečného uživatele.

Pokud poslední prodejce není místem zpětného odběru (dále ZO), ale provádí zpětný odběr výrobků, tak:

- má práva a povinnosti provozovatele místa ZO podle zákona,
- je povinen předat VUŽ do systému zpětného odběru,
- má právo požadovat, aby od něj zpětně odebraný výrobek převzal ten výrobce, který jej uvedl na trh,
- je povinen písemně informovat konečného uživatele o způsobu zajištění ZO.

Seznam výrobců

Seznam je informačním systémem veřejné zprávy, jsou v něm obsaženy údaje o výrobcích a pověřených zástupcích. Jeho správcem je Ministerstvo životního prostředí. Jedná se o veřejně přístupnou databázi, v níž může každý zjistit, zda se konkrétní výrobce přihlásil k plnění povinnosti zpětného odběru, zpracování, využití nebo odstranění VUŽ, pro jaké výrobky a jakým způsobem své povinnosti plní. Návrh na zápis do seznamu výrobců podává ministerstvu výrobce, jakmile uvedl vybraný výrobek na trh. Pokud výrobce nebo pověřený zástupce plní své povinnosti prostřednictvím provozovatele kolektivního systému, návrh na zápis sám nepodává.

Seznam výrobců zahrnuje seznam výrobců elektrozařízení, seznam výrobců baterií nebo akumulátorů a seznam výrobců pneumatik.

Registr

Registr je informační systém veřejné správy, který slouží k vedení údajů o místech zpětného odběru. Informace do systému vkládá výrobce.

Výrobci mohou plnit své povinnosti v individuálním nebo kolektivním systému. Zákon upravuje obsáhle fungování systémů a povinnosti jejich jednotlivých členů.

Individuální systém

Výrobci jsou v systému povinni před uvedeným vybraného výrobku na trh poskytnout finanční kauci zaručující, že budoucí nakládání s VUŽ je finančně zajištěno. Z peněžních prostředků kauce je financován zpětný odběr, zpracování a využití nebo odstranění VUŽ.

Kolektivní systém

Provozování kolektivního systému je možné jen na základě oprávnění vydaného Ministerstvem životního prostředí. Oprávnění se vždy vydává pro zajišťování kolektivního plnění konkrétního druhu a skupin vybraných výrobků.

Cílem činnosti kolektivního systému není podnikání za účelem dosažení zisku, ale plnění zákonných povinností výrobců pro zpětný odběr a nakládání s výrobky s ukončenou životností. Kolektivní systém je právnickou osobou, jedná se o společenství výrobců, které má povahu kapitálové společnosti; musí být vždy schopen zajistit plnění povinností zapojených výrobců.

Provozovatel kolektivního systému nesmí sám nakládat se zpětně odebranými VUŽ, s výjimkou jejich soustředování, třídění a přepravy před jejich předáním zpracovateli.

Výrobce má také povinnost vést evidenci, a to o:

- množství vybraných výrobků, které uvedl na trh,
- osob, které pro výrobce zajišťují zpětný odběr či jiné nakládání s VUŽ,
- toku zpětně odebraných VUŽ od místa zpětného odběru až po jejich konečné využití, včetně přípravy k opětovnému použití, nebo odstranění.

O splnění svých povinností podává výrobce Roční zprávu o výrobcích s ukončenou životností.

3.3.2.1 Elektrozařízení

Zákon se vztahuje na všechna elektrozařízení, která se vždy zařadí do některé ze šesti definovaných skupin elektrozařízení uvedených v příloze zákona, pokud se nejedná o dopravní prostředky pro přepravu osob a blíže vyjmenovaných elektrozařízení. Skupiny elektrozařízení jsou dále konkretizovány prostřednictvím podskupin.

Výrobce elektrozařízení má v části zákona týkající se elektrozařízení uvedeny další povinnosti. Pod pojem výrobce elektrozařízení spadají také zahraniční internetoví prodejci, tj. osoby, které prodávají elektrozařízení prostřednictvím prostředků komunikace na dálku přímo konečným

uživatelům do České republiky z jiného státu, ve kterém sídlí. Platí, že prodejci musí mít za účelem plnění povinností určeného svého pověřeného zástupce.

Výrobce má povinnost:

- označovat elektrozařízení grafickým symbolem,
- označit elektrozařízení tak, aby bylo zřejmé, že bylo uvedeno na trh po 13. srpnu 2005,
- informovat konečné uživatele o zpětném odběru; tuto povinnost plní prostřednictvím posledních prodejců, a to písemně a na vlastní náklady,
- zajistit zpětný odběr odpadních zařízení pocházejících z domácností,
- zajistit zpětný odběr odpadních elektrozařízení nepocházejících z domácností,
- dosáhnout v kalendářním roce minimální úroveň zpětného odběru odpadních elektrozařízení,
- zřídit na vlastní náklady nejméně jedno veřejné místo zpětného odběru za dále zákonem stanovených podmínek.

Konečný uživatel smí předat odpadní elektrozařízení pouze na místo zpětného odběru, zpracovateli nebo poslednímu prodejci.

Poslední prodejce musí:

- zajistit, aby konečný uživatel měl při nákupu elektrozařízení možnost bezplatně odevzdat ke zpětnému odběru odpadní elektrozařízení v místě prodeje nebo dodávky, ve stejném počtu kusů podobného typu a použití,
- zajistit možnost odevzdat bezplatně odpadní elektrozařízení pocházející z domácností, u něhož žádný z vnějších rozměrů nepřesahuje 25 cm, bez ohledu na značku, na nákup zboží, v místě prodeje nového nebo v bezprostřední blízkosti, pokud velikost prodejní plochy je alespoň 400 m²,
- písemně informovat konečného uživatele o možnostech zpětného odběru,
- umístit viditelně a čitelně ve svém prodejním místě informaci o tom, ve kterém místě lze odpadní elektrozařízení odevzdat ke zpětnému odběru,
- předat bez zbytečného odkladu odpadní elektrozařízení do systému zpětného odběru nebo zpracovateli odpadních elektrozařízení.

Za účelem opětovného použití zpětně odebraného elektrozařízení stanoví zákon povinnost výrobci umožnit oddělené soustředování elektrozařízení za účelem jejich přípravy k opětovnému použití v jím určeném místě zpětného odběru. Uvedená elektrozařízení musí být odevzdána ke zpětnému odběru jako funkční, se všemi potřebnými součástmi.

Držitel takového elektrozařízení je může předat k opětovnému použití, jestliže:

- bylo podrobena procesu přípravy k opětovnému použití a splňuje podmínky stanovené zákonem o odpadech, za nichž odpad přestává být odpadem,
- obsahuje všechny součásti potřebné pro jeho použití ke stejnému účelu,
- jeho funkčnost a bezpečnost byla ověřena zákonným způsobem.

Zpracovatel odpadních elektrozařízení provozuje zařízení na základě povolení udělené krajským úřadem, přičemž mimo jiné musí:

- plnit povinnosti stanovené zákonem o odpadech,
- provádět demontáž v souladu s technickými požadavky a technickými normami,
- zajistit ověření plnění předchozí povinnosti odborně způsobilou třetí osobou s akreditací Českého institutu pro akreditaci,
- vést průběžnou evidenci o převzatých odpadních elektrozařízeních,
- zajistit využití zpětně odebraných odpadních elektrozařízení minimálně v rozsahu stanoveném v příloze zákona.

Zákon stanoví požadavky týkající se financování systémů rozšířené odpovědnosti výrobců. Kolektivní systémy mají povinnost vytvářet finanční rezervu na zvláštním bankovním účtu minimálně ve výši 50 % ročních nákladů kolektivního systému. V případě individuálního systému je dána povinnost ukládat kauci na zvláštním vázaném bankovním účtu. Kauce je dostatečná, pokud dosahuje 20 % ročních nákladů daného výrobce na zajištění zpětného odběru, zpracování a využití nebo odstranění výrobků s ukončenou životností.

U elektrozařízení je v rámci distribučního řetězce stanovena povinnost uvádět na daňových dokladech odděleně od ceny elektrozařízení náklady na zpětný odběr, nejlépe formou samostatného údaje na daňovém dokladu, viditelně výši uhrazeného recyklačního příspěvku.

3.3.2.2 Baterie a akumulátory

Baterie a akumulátory jsou rozděleny do tří skupin:

- a) Přenosné baterie a akumulátory.
- b) Automobilové baterie a akumulátory.
- c) Průmyslové baterie a akumulátory.

Zákon stanoví podmínky pro uvedení baterií nebo akumulátorů na trh nebo do oběhu, resp. stanoví druhy baterií, které je zakázáno na trh nebo do oběhu uvádět.

Výrobce baterií a akumulátorů má řadu zákonem stanovených povinností, patří mezi ně i informace pro konečné uživatele. Výrobce je povinen prostřednictvím posledních prodejců na vlastní náklady písemně informovat o způsobu zajištění zpětného odběru, o úloze konečných uživatelů v recyklaci odpadních baterií a akumulátorů, o možných škodlivých

vlivech nebezpečných látek obsažených v bateriích a akumulátorech na životní prostředí a na zdraví lidí, a o významu grafického symbolu pro zpětný odběr a příslušných chemických symbolů.

Konečný uživatel smí předat přenosné baterie a akumulátory pouze na místo zpětného odběru nebo poslednímu prodejci. Odpadní automobilové nebo průmyslové baterie smí předat pouze na místo zpětného odběru nebo osobě oprávněné k jejich převzetí podle zákona o odpadech.

Výrobce přenosných baterií a akumulátorů zabudovaných do elektrozařízení nebo k nim přiložených plní své zákonem stanovené povinnosti v kolektivním systému.

3.3.2.3 Pneumatiky

Zákon se vztahuje na všechny typy pneumatik bez ohledu na jejich rozměry, použití, bez ohledu na to, zda jsou na trh uváděny samostatně nebo jako součást či příslušenství vozidel. Pneumatiky se zařazují do skupin, které jsou vymezené v příloze č. 6 zákona o odpadech.

Výrobce protektorovaných pneumatik plní povinnosti výrobce podle zákona pouze k protektorovaným pneumatikám, které pocházely ze zpětného odběru nebo byly dovezeny ze zahraničí.

Výrobce je povinen prostřednictvím posledních prodejců na vlastní náklady písemně informovat konečné uživatele o požadavku odevzdávat odpadní pneumatiky na místech k tomu určených a o způsobu zajištění zpětného odběru.

Konečný uživatel smí předat odpadní pneumatiky pouze na místo zpětného odběru, osobě oprávněné k jejich převzetí podle zákona o odpadech nebo na místo určené obcí.

Zákon stanoví výrobcům pneumatik min. úroveň zpětného odběru – od roku 2022 kvótu 100 % v případě využití odpadních pneumatik, která zahrnuje všechny způsoby využití včetně recyklace a přípravy k opětovnému využití. Pro recyklaci a přípravu opětovného použití nově stanoví od roku 2022 kvótu 15 %, pro rok 2023 celkem 25 % a pro rok 2024 a následující 30 %.

3.3.2.4 Vozidla s ukončenou životností

Zákon se použije na všechna vozidla a vozidla s ukončenou životností (dále vozidlo), včetně jejich částí a odpadů z nich vzniklých, s výjimkou vozidel ozbrojených sil.

Předání vozidel s ukončenou životností

Každý, kdo se zbavuje vozidla s ukončenou životností nebo životností jeho části, je smí předat pouze osobě oprávněné k jejich sběru. Před předáním je vlastník povinen umístit vozidlo na místo, kde nepoškodí nebo neohrozí životní prostředí nebo zdraví lidí a v případě veřejně přístupného místa nenaruší vzhled obce.

Bez povolení provozu zařízení ke sběru nebo zpracování vozidel nebo bez smlouvy se zpracovatelem vozidel o zapůjčení vozidla nesmí nikdo držet nebo přechovávat více než 3 vozidla, která nejsou evidovaná v registru silničních vozidel v České republice.

Odstranění odstaveného vozidla

Obecní úřad, v jehož správním obvodu se nachází odstavené vozidlo, bezodkladně vyzve vlastníka k jeho odstranění a výzvu zveřejní na úřední desce. Pokud není vlastník znám, zveřejní pouze samotnou výzvu.

V případě, že vozidlo bezprostředně ohrožuje životní prostředí nebo zdraví lidí, přemístí obecní úřad odstavené vozidlo na vybrané parkoviště. Po marném uplynutí jednoměsíční lhůty od zveřejnění výzvy může obecní úřad předat odstavené vozidlo osobě oprávněné ke sběru vozidel. Náklady spojené s tímto postupem je povinen obci uhradit vlastník vozidla.

Zařízení ke sběru nebo zpracování vozidel

K převzetí vozidla je oprávněn pouze provozovatel zařízení, které má povolení vydané příslušným orgánem státní správy podle zákona o odpadech. Provozovatel zařízení pouze ke sběru nesmí provádět jakékoliv demontážní práce nebo demontáž dílů k opětovnému použití. Provozovatel je povinen převzít veškerá vozidla a jejich části, a tato vozidla převzít bezplatně, pokud obsahují všechny podstatné části. O převzetí vozidla vydá potvrzení. Za vystavení potvrzení o převzetí nesmí vybírat žádnou úplatu. Dále je povinen mimo jiné pořizovat fotodokumentaci přijímaných vozidel a rovněž zajistit předání vozidel pouze zpracovateli vozidel, pokud jím není sám.

V neposlední řadě je povinen odpojit autobaterii, neprovádět další demontážní práce, včetně jakéhokoliv narušení karoserie nebo demontáže dílů k opětovnému použití.

Zpracovatel vozidel, který provedl první zpracovatelskou operaci, tj. první zpracovatel, je povinen v každém kalendářním roce zajistit opětovné použití vozidel a jejich částí v rozsahu 95 % a opětovné použití a recyklaci v rozsahu 85 %.

Zpracovatel vozidel může nabídnout jiné osobě k opětovnému použití opakovaně použitelný díl, který splňuje podmínky stanovené zákonem o odpadech, za nichž odpad přestává být odpadem.

Zpracovatel provádí demontáž vozidla alespoň na podstatné části, s výjimkou demontáže karoserie, případně vozidlo předá dalšímu zpracovateli, a při konečném zpracování vozidla zničí identifikační číslo vozidla (VIN) takovým způsobem, aby bylo vyloučeno jakékoliv další jeho použití.

Ministerstvo životního prostředí spravuje informační systém pro vedení informací o vozidlech s ukončenou životností, jejich sběru, o zařízeních ke sběru nebo zpracování vozidel a o informacích poskytovaných výrobcí vozidel.

Zákon upravuje emisní poplatek, jehož předmětem je způsobilost vozidla kategorie M1 a N1 vypouštět emise ve výfukových plynech. Platí se tedy za vozidla, která nesplňují emisní normu EURO 3 nebo nižší. Poplatníkem je vlastník vozidla, který je zapisován do registru silničních vozidel v České republice. Poplatková povinnost vzniká podáním žádosti o zápis vozidla

do registru nebo o změnu vlastníka nebo provozovatele vozidla. Správcem poplatku je obecní úřad obce s rozšířenou působností.

3.4 Výkon státní správy

Státní správu na úseku předcházení vzniku odpadu z vybraných výrobků a nakládání s nimi vykonávají:

- Ministerstvo životního prostředí,
- Ministerstvo průmyslu a obchodu,
- Česká inspekce životního prostředí,
- Česká obchodní inspekce,
- Orgány celní správy České republiky,
- Krajské úřady,
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

Správní orgány, mimo dalších kompetencí upravených v zákoně, provádí kontrolu dodržování zákona a vydaných rozhodnutí. V případě jejich porušení vedou přestupkové řízení s přestupci, kterými jsou jak fyzické osoby, tak výrobce, poslední prodejce, provozovatel kolektivního systému a další podnikatelské subjekty.

Kontrolní otázky

1. Co představuje pojem zjednodušený odpadový režim?
2. Jak je povinen postupovat při předání výrobku s ukončenou životností každý, kdo se zbavuje tohoto výrobku?
3. Jakých výrobků s ukončenou životností se týká zpětný odběr?
4. Jakými způsoby mohou výrobci plnit své povinnosti stanovené zákonem o výrobcích s ukončenou životností?
5. Co je to seznam výrobců?
6. Co je to kolektivní systém a na základě čeho vzniká?
7. Kdo je povinen umožnit oddělené soustředování zpětně odebraných odpadních elektrozařízení?
8. Do jakých skupin se dělí baterie a akumulátory?
9. Kam smí předat konečný uživatel odpadní pneumatiky?
10. Co je to odstavené vozidlo?

4. ZÁKON O OBALECH

4.1 Působnost zákona a základní definice

Zákon o obalech je účinný od 1. 1. 2002. Byl několikrát novelizován, přičemž poslední podstatná novelizace byla provedena zákonem č. 244/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí.

Jeho účelem je řešit problematiku obalů a obalových odpadů, a přitom chránit životní prostředí předcházením vzniku odpadů z obalů. Zákon stanoví práva a povinnosti podnikajících osob při předcházení vzniku, při uvádění obalů na trh nebo do oběhu a při nakládání s obaly, stanoví poplatky, ochranná opatření, opatření k nápravě a přestupky. Zákon je založen na principu rozšířené odpovědnosti výrobce, přičemž odpovědnost je dána i dovozcům, distributorům a prodejcům. Vztahuje se na všechny obaly, které jsou v České republice uváděny na trh nebo do oběhu.

Zákon o obalech se vztahuje na osoby, které uvádějí obaly na trh (výrobci, dovozci a přeshraniční přepravci) a na osoby, které uvádějí obaly do oběhu (distributoři).

4.2 Základní povinnosti

Jako základní povinnosti při nakládání s obaly a odpady z obalů stavuje zákon následující:

- a) Prevence.
- b) Požadavky na obaly – složení atd.
- c) Označování obalů.
- d) Požadavky na opakovaně použitelné obaly.
- e) Zpětný odběr.
- f) Osvětová činnost.
- g) Využití odpadů z obalů.
- h) Zápis do seznamu osob.
- i) Vedení evidence obalů.

Povinnost prevence znamená snižování množství odpadů z obalů při zachování požadavků na balený výrobek. Regulace probíhá prostřednictvím harmonizovaných technických norem.

Co do požadavků na složení obalů zákon stanoví povinnost zhotovit obaly tak, aby byly opakovaně použitelné, odpady z nich využitelné recyklací, energetickým využitím nebo biologickým rozkladem.

Materiálové značení obalů je pro výrobce dobrovolné. Pokud se rozhodne obal materiálově označit, musí postupovat podle Rozhodnutí Komise ze dne 28. ledna 1997, kterým se zavádí identifikační systém pro obalové materiály podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES o obalech a obalových odpadech.

Osoby, které uvádějí obaly na trh nebo do oběhu, jsou povinny zajistit zákonem stanovený rozsah využití odpadů z obalů. Rozsah recyklace a využití odpadů z obalů je stanoven v příloze č. 3 zákona o obalech. Celkem musí být do konce roku 2024 recyklace ve výši 70 % a celkové využití ve výši 75 %.

Zákonné povinnosti mohou povinné osoby plnit třemi způsoby:

1. Samostatně – plnění povinností odděleně od obalů jiných povinných osob.

Osoby, které samostatně plní povinnosti stanovené zákonem, plní následující povinnosti:

- zápis do Seznamu osob,
 - vedení evidence obalů a odpadů z obalů – evidence od původu odpadů až po jeho využití,
 - platba evidenčního poplatku ve výši 800 Kč.
2. Přenesením povinnosti při současném převedení vlastnického práva k obalu – tuto povinnost nelze přenést na konečné články distribučního řetězce
 3. Uzavřením smlouvy o sdruženém plnění s autorizovanou obalovou společností.

Jednotlivé způsoby nelze vzájemně kombinovat.

4.3 Opakovaně použitelné obaly, vratné obaly a vratné zálohované obaly

Opakovaně použitelné obaly jsou navrženy tak, aby během své životnosti vykonaly určitý počet obrátek. Obaly se tak pohybují v systému uzavřeném, systému otevřeném a systému smíšeném.

V uzavřeném systému je obal trvale ve vlastnictví osoby, kterou je opakovaně uváděn na trh a dotyčná osoba je povinna převzít tento obal zpět.

V otevřeném systému je obal vždy ve vlastnictví toho, kdo jej právě užívá.

Ve smíšeném systému je obal vždy ve vlastnictví konečného uživatele a je jím opakovaně plněn.

Vratné obaly jsou určeny k opakovanému použití, je pro ně vytvořený způsob vracení osobě, která jej uvedla do oběhu; totéž se týká odpadů z vratných obalů.

Zálohovanými vratnými obaly se rozumí vratné obaly, u kterých je účtována zvláštní peněžní částka, která je přímo vázána k vratnému obalu užitému k prodeji výrobku a jejíž vrácení kupujícímu je při prodeji výrobku zaručeno po vrácení tohoto obalu nebo odpadu z obalu, jde-li o jednorázový obal. Výše záloh je stanovena prováděcím předpisem. Obaly musí být vykupovány bez omezení množství a bez vázání výkupu na nákup nového zboží. Obaly musí být vykupovány na daných provozovnách po celou pracovní dobu.

4.4 Zpětný odběr odpadů z obalů a využití odpadů z obalů

Zpětný odběr odpadů z obalů je povinnost uložená zákonem osobám, které uvádějí na trh nebo do oběhu obaly prodejem spotřebiteli. Zpětný odběr musí být zajištěn bezúplatně. Musí být zajištěna dostatečná četnost a dostupnost sběrných míst.

Sběrná místa pro odpady z obalů, tvořící sběrnou síť autorizované obalové společnosti, musí být zařazena do obecního systému odpadového hospodářství nastaveného obecním systémem podle zákona o odpadech.

4.5 Autorizovaná obalová společnost

Autorizovaná obalová společnost (dále AOS) je právnická osoba, která je založená a provozovaná osobami, které uvádí obaly na trh nebo do oběhu. Autorizací se rozumí oprávnění zajišťovat tzv. sdružené plnění povinnosti zpětného odběru a využití odpadů z obalů. Jedná se o akciovou společnost, přičemž akcionáři nemohou podnikat v oblasti nakládání s odpady. Zisk AOS nesmí být rozdělen mezi akcionáře.

AOS má následující povinnosti:

- uzavřít smlouvu o sdruženém plnění s každou osobou, která o to projevila zájem,
- zajišťovat zpětný odběr a využití odpadu z obalů,
- zajistit dostatečnou sběrnou síť,
- povinnost ekomodulace = zohlednění dopadu obalu na životní prostředí v sazebnících,
- zajistit provádění stanovených auditů, vytvářet finanční rezervu pro krytí budoucích nákladů,
- evidenční a informační.

4.6 Seznam osob

Osoba, která uvádí na trh nebo do oběhu obaly a která má povinnosti podle zákona – povinnost zpětného odběru, úhrady nákladů na úklid odpadů z obalů, osvětovou činnost, využití obalů z odpadů a dodržení povinného obsahu recyklovaných plastů v obalu – je povinna podat návrh na zápis do Seznamu osob. Seznam povinných osob vede Ministerstvo životního prostředí.

4.7 Výkon státní správy

Státní správu v oblasti nakládání s obaly a odpady z obalů vykonávají:

- Ministerstvo životního prostředí,
- Ministerstvo průmyslu a obchodu,
- Krajské hygienické stanice,
- Česká obchodní inspekce,
- Státní zemědělská a potravinářská inspekce,
- Česká inspekce životního prostředí,
- Státní ústav pro kontrolu léčiv, ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv,
- Orgán Celní správy České republiky.

Kontrolní činnost plnění povinností je v kompetenci České inspekce životního prostředí. V případě porušení zákona Česká inspekce životního prostředí ukládá ochranná opatření, opatření k nápravě a tresty. Celní úřady kontrolují plnění povinností týkajících se prevence, uvádění obalů na trh nebo do oběhu, označování a opakovaného použití a plnění povinností zpětného odběru a využití odpadu z obalů u prodejců spotřebiteli.

Ministerstvo životního prostředí vede seznam povinných osob, zpracovává souhrnnou evidenci obalů a odpadů z obalů, rozhoduje o vydání, změně a zrušení autorizace, dohlíží na činnost AOS.

Kontrolní otázky

1. Jaké jsou základní povinnosti při nakládání s obaly a odpady z obalů?
2. Kdo má povinnost zabezpečit zpětný odběr odpadu z obalu?
3. Kdo zajišťuje tzv. sdružené plnění povinnosti zpětného odběru a využití odpadů z obalů?
4. Kdo podává návrh na zápis do Seznamu osob?

POZNÁMKY:

POZNÁMKY:

POZNÁMKY:

POZNÁMKY:

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

KONTAKTY

Ministerstvo vnitra

odbor strategického rozvoje a koordinace veřejné správy

náměstí Hrdinů 1634/3, 140 21 Praha 4

www.mvcr.cz/verejna-sprava

www.kvalitavs.cz

osr@mvcr.cz

ID datové schránky: 6bnaawp

Zadavatel publikace: Ministerstvo vnitra

Zpracovatelé publikace:

JUDr. Hana Dvořáková, MBA (autorka)

Ing. Jaromír Manhart (posouzení)

Ministerstvo vnitra (korektura a grafické zpracování)

Editoři publikace:

Ing. Mgr. David Sláma, Ing. Petr Jirman

2023

ISBN: 978-80-7616-186-3 (PDF)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY